

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Lek Fritid Hälsa

Examensarbete
10 poäng

**Dokusåpor –
nästa generations Bolibompa?**

Barn, TV och dokusåpor i skolans värld

Reality TV- the Next Generations' Childrens Programme?

Children, TV and Reality TV in the School Environment

Fredrika Bauer
Frida Schiller

Abstract

Dokusåpor – nästa generations Bolibompa?

Barn, TV och dokusåpor i skolans värld

Fredrika Bauer

Frida Schiller

Bauer, Fredrika & Schiller, Frida (2005). *Dokusåpor – nästa generations Bolibompa? Barn, TV och dokusåpor i skolans värld* [Reality TV – the Next Generations' Childrens Programme? Children, TV and Reality TV in the School Environment]. Malmö: Lärarutbildningen.

Media spelar stor roll i vårt samhälle. TV är det massmedium vi använder i störst utsträckning. 90 procent av barnen som är mellan nio och fjorton år ser på TV dagligen. Det är inom denna åldersgrupp (närmare bestämt 11-12-åringar) vi valt att göra vår undersökning. Undersökningen berör frågor som vilka TV-program barnen ser på och om barnen kommer i kontakt med dokusåpor? Vi kommer även att se närmare på vem barn tittar på TV med och om det finns någon skillnad mellan pojkars och flickors TV-tittande. Förutom att studera barns medievanor har vi även valt att undersöka verksamma pedagogers arbete, synsätt och åsikter kring TV, olika TV-program och dokusåpor. Frågan är om verksamma pedagoger arbetar med dokusåpor och i så fall hur? Studien har genomförts med hjälp av en enkätundersökning och intervjuer.

Nyckelord: barn, pedagoger, TV, dokusåpor, mediepedagogik.

Förord

I detta förord vill vi rikta våra tack till den skola där vi utfört vår undersökning. Vi vill även tacka inblandade barn och pedagoger för deras vilja att medverka i undersökningen.

Sist men inte minst vill vi tacka vår handledare, Fredrik Nilsson, för givande diskussioner och handledning (← | →).

Fredrika Bauer och Frida Schiller

Malmö, 28 december 2005

Innehållsförteckning

1	Introduktion	11	
2	Syfte	12	
3	Begreppsdefinitioner	13	
3.1	Barn	13	
3.2	Pedagoger	13	
3.3	Dokusåpor	13	
4	Kunskapsbakgrund	14	
4.1	TV	14	
4.1.1	TV-tittande, men i vilken utsträckning?		14
4.1.2	TV:s roll i samhället och i familjen		15
4.2	Dokusåpor	16	
4.2.1	TV och dokusåpor som socialt inslag		16
4.2.2	Från såpa till dokusåpa		17
4.2.3	Presentation av dokusåpan och dess historia		17
4.2.4	En inblick i vuxnas värld och samhällets debatt		18
4.3	Mediepedagogik	19	
4.3.1	Lärande sker överallt		19
4.3.2	Media i relation till skolans värdegrund		20
5	Problemformulering	22	
6	Metod	23	
6.1	Tankar om vårt samarbete		23
6.2	Litteratur och tidningsartiklar		23
6.3	Enkätundersökning	24	
6.3.1	Presentation av geografiskt undersökningsområde		24
6.3.2	Urval av klass	25	

6.4 Intervju	26	
6.4.1 Urval av barn och pedagoger	26	
6.4.2 Tillvägagångssätt vid intervjuer		27
6.5 Etik	28	
6.6 Analysmetod	28	
7 Resultat och analys	30	
7.1 Sammanställning av enkätundersökningen		30
7.1.1 Diagram 1 – När går du och lägger dig på kvällen?		30
7.1.2 Diagram 2 – Hur ofta tittar du på TV?	31	
7.1.3 Diagram 3 – När på dagen tittar du på TV?	32	
7.1.4 Diagram 4 – Hur länge brukar du titta på TV?		32
7.1.5 Diagram 5 – Var tittar du på TV?	33	
7.1.6 Diagram 6 – Vem tittar du med?	34	
7.1.7 Tabell – Vilka dokusåpor har du sett?	34	
7.2 Analys av enkätundersökning		35
7.3 Sammanställning av barnintervjuer	36	
7.3.1 Flicka, elva år	36	
7.3.2 Flicka, tolv år	38	
7.3.3 Flicka, tolv år	38	
7.3.4 Pojke, tolv år	39	
7.3.5 Pojke, tolv år	41	
7.3.6 Pojke, tolv år	41	
7.4 Sammanställning av pedagogintervjuer		42
7.4.1 Kvinnlig fritidspedagog		42
7.4.2 Manlig lärare, 1-7 Sv/SO		44
7.4.3 Kvinnlig lärare, 1-7 Ma/NO	45	
7.5 Analys av barn och pedagogintervjuer		47
7.5.1 TV-programmen <i>Idol 2005</i> och <i>Lost</i>		47
7.5.2 Olika människor – olika uppfattningar		47
7.5.3 Sociala aspekter	48	
7.5.4 Yttre påverkan	48	
7.5.5 Sport – enbart för pojkar?		49
7.5.6 För tidig vuxenvärld?	49	

7.5.7 Diskussioner och arbetsätt	50
8 Diskussion	51
8.1 Tankar kring vårt ämne	51
8.2 Tankar om hur vi vill möta barns TV-upplevelser	52
8.3 Tankar om arbetet	52
Referenser	54
Bilagor	

1 Introduktion

Det är inte särskilt svårt att visa att massmedierna spelar en viktig roll i barns och ungdomars liv. TV har fått en dominerande plats i ungdomars fritid. Även med det begränsade TV-utbud vi hade i början av 1980-talet beräknade man att genomsnittsbarnet efter den obligatoriska skolan hade tillbragt längre tid framför TV än i skolbanken (Evenshaug & Hallen, 2001, s.239).

Ovanstående citat visar att media spelar en stor roll i dagens samhälle och har, enligt sociologen Simon Lindgren (2002), en stor inverkan på människor, även på skolbarn (*Barnombudsmannen*, 2001).

Vår undersökning behandlar barns TV-tittande och dokusåpor. Anledningen till valet av undersökningsområde är att vi anser det vara ett viktigt ämne. Förmodligen kommer vi och många andra verksamma pedagoger möta barns TV-tittande på exempelvis dokusåpor i skolans värld. Vi ställer oss därför dessa frågor: Ser barn på dokusåpor i sin hemmiljö? Om så är fallet kanske tankar och funderingar finns kvar även när TV:n är avstängd? Dessa tar de sedan eventuellt med sig till skolan och det är inget vi som verksamma pedagoger kan ignorera. Vi måste hitta sätt för att kunna arbeta med TV-tittande och dokusåpor i skolan. Vi vill vara pedagoger som tar våra elevers medievanor på allvar. Att pedagoger ska arbeta med elevers medievanor styrks genom Skolverket (2001) som säger att skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola ”har kunskaper om medier och deras roll” (s. 12).

2 Syfte

Vårt huvudsakliga syfte är dels att undersöka barns medievanor och dels att undersöka hur pedagoger uppfattar och arbetar med dessa vanor. Uppsatsen kommer alltså framför allt att fokusera på medievanor och mediearbete kring dokusåpor.

Vi kommer att undersöka vilka TV-program barn kommer i kontakt med och då framförallt ifall de ser någon/några dokusåpor. Om detta är fallet vill vi veta vilka dokusåpor barn möter i sin vardag och i vilken utsträckning. En central fråga för uppsatsen är om barnen ser på TV själva eller tillsammans med andra, detta eftersom vem de tittar tillsammans med kan ha verkan på hur barnen behandlar sina TV-upplevelser. I uppsatsen undersöks även om pojkar respektive flickor ser på olika dokusåpor och om de lägger ner olika mycket tid på sitt tittande.

Vi vill även undersöka om pedagoger i skolan arbetar kring elevernas eventuella tittande på dokusåpor och i så fall hur de arbetar. Om det visar sig att pedagogerna inte arbetar med dokusåpor vill vi ta reda på om de har några idéer och vad de tycker om att ta in dokusåpor i undervisningen.

3 Begreppsdefinitioner

Följande begrepp kommer att definieras: barn, pedagoger och dokusåpor. Vi har valt dessa begrepp på grund av att de kan tolkas på olika sätt, eller innefattar fler kategorier än vi kommer skriva om.

3.1 Barn

Enligt Skolverket (1995) ”avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet” (s.64). I vår c-uppsats kommer vi att begränsa denna grupp betydligt och när vi i undersökningen nämner barn menar vi vår undersökningsgrupp som är mellan elva och tolv år.

3.2 Pedagoger

De pedagoger vi kommer att intervjua är verksamma i grundskolan. Med detta samlingsnamn menar vi 1-7 lärare i både Sv/SO och Ma/NO och fritidspedagoger.

3.3 Dokusåpor

Dokusåpor utgör en specifik genre i TV:

man för ihop ett antal för varandra okända personer i ett visst begränsat geografiskt, socialt och tidsmässigt sammanhang. Sedan finns det vissa regler avseende tillåtet beteende respektive problem eller uppgifter som ska lösas av deltagarna. Ofta finns det även någon form av utslagningsprocess i sammanhanget, så att enbart en person (den bästa) ska vara kvar vid dokusåpans slut (Nordlund, 2001 s. 11).

För mer detaljerad beskrivning se kunskapsbakgrunden.

4 Kunskapsbakgrund

I detta kapitel kommer vi presentera forskning och teorier som berör vårt ämnesval. Vi kommer först redogöra för forskning kring barns TV-vanor i allmänhet. Vidare kommer vi att titta närmare på vad det finns för teorier om hur barn upplever och förhåller sig till det de ser på TV. Även forskarnas tankar kring TV som socialt inslag kommer behandlas.

Vidare inriktar vi vår kunskapsbakgrund mot dokusåpor. Detta kommer att göras genom en genomgång om hur dokusåpan uppstod och hur den definieras. I denna underrubrik kommer vi även diskutera flickors och pojkars TV-vanor och samhällsdebatten angående dokusåpor.

Sist i detta kapitel kommer vi att titta närmare på medias roll i skolan. Vi kommer här även beskriva Skolverkets (2001) riktlinjer då det gäller mediepedagogik.

4.1 TV

4.1.1 TV-tittande, men i vilken utsträckning?

”TV är det massmedium barn använder mest” hävdade en grupp forskare vid *Sveriges Radio* redan på 1970-talet (von Feilitzen, Filipson & Schyller, 1977 s.17). Vid millenniumskiftet tar, enligt *Barnombudsmannen* (2001), TV-tittande stor plats i barns liv. Det är omkring 70 procent av barn i alla åldrar som tar del av massmedier varje dag. 73 procent av barnen som är mellan sju och tio år tittar på TV varje dag och 90 procent av barnen som är mellan nio och fjorton år ser på TV dagligen (a.a.). TV-tittandet blir alltså med åren allt mer utbrett hos barnen och tar allt större plats i deras liv.

Enligt *Barnombudsmannen* (2004) ser 20 procent av pojkarna som är mellan tio och tolv år gamla på TV mindre än en timme om dagen. Av flickorna i samma ålder ser drygt 20 procent på TV mindre än en timme om dagen. Alltså flickorna ser en aning mer på TV. Vidare menar ovanstående att de flesta barn, cirka 50 procent, i åldern tio till tolv år tittar på TV och video mellan en och två timmar per dag. Detta gäller både flickor och pojkar. När det gäller seendet på TV mellan tre och fyra timmar per dag är det lite mer än 20 procent som ägnar sig åt detta. Detta procenttal gäller båda könen.

Mellan två och tre procent av både flickorna och pojkarna ser på TV mer än fem timmar per dag. När det gäller de barn som helt avstår från att se på TV är det något fler av pojkarna, ungefär tre procent, jämfört med flickornas två procent.

4.1.2 TV:s roll i samhället och i familjen

Det finns mycket att säga om mediernas roll i vårt samhälle och i våra vardagsliv. Medier och yttrandefrihet har en central roll i demokratier. De bidrar inte bara med information och diskussioner om samhällsfrågor – utan också till kunskap om världen och till attityder om oss själva och andra. Även en människa som av någon anledning vill utesluta medier ur sitt liv genom att vägra läsa tidningar, lyssna på radio eller se på tv, blir påverkad – i fikarummet, genom samtal med släktingar, genom att röra sig i offentliga miljöer eller genom politiska beslut (Olson & Boreson, 2004, s.10).

I citatet ovan framgår det att människor möter medier överallt, inte minst TV:n har fått ett stort genomslag. Redan på 1970-talet konstaterades att i stort sätt alla barn i Sverige hade TV hemma (von Feilitzen m.fl., 1977). Det kan till och med påstås att barn föds in i en miljö där TV ingår och får mycket uppmärksamhet och utrymme. Barn kanske inte tittar alldeles helhjärtat de första åren, men ändå uppfattar de glimtar från programmen och tolkar dessa på sitt eget sätt (a.a.). TV-tittandet ökar gradvis och når sin kulmen vid tolv års ålder för att sedan avta under puberteten (Evenshaug & Hallen 2001).

I ovanstående text beskrivs framförallt kvantiteten av barns TV-tittande. Annan forskning är mer inriktad på kvaliteten när det gäller barns seende på TV. Medievetaren Anita Werner (1996) menar att forskningen de senaste åren inriktat sig på ”barnens mentala aktivitet i samband med att de tittar på TV” (s. 18). Med detta menas att istället för att undersöka den mängd TV barn ser inriktas forskningen på vilka TV-program barnen väljer att se på och hur stort intresse och engagemang de visar (a.a.).

Kanske fortsätter barnens intresse och engagemang för TV-programmen även när de inte sitter framför TV:n. Ett TV-program är inte avslutat bara för att TV:n stängs av, enligt kulturvetaren Anna Sparrman (2002). TV-programmet fortsätter att behandlas av barnen och får nya betydelser (a.a.). Att programmen får nya betydelser innebär att det kan uppstå ett bekymmer, enligt professorn i mediepedagogik Margareta Rönnberg (1997). Bekymret är att barn inte ser samma sak som vuxna när de ser på TV. De får egna tankar och funderingar. Detta eftersom det finns ”program som kan – skapa

förvirring och felaktiga föreställningar om 'livet', människonaturen och samhället" (Gustafsson, Filipson & Eckert, 1996, s.11).

Trots att det finns program som ovanstående menar Oddbjörn Evenshaug & Dag Hallen (2001), forskare vid *Pedagogiska institutet*, att barn och ungdomar inte låter sig styras som om de vore formbara:

De är i högsta grad *aktiva* i sitt förhållande till media och deras innehåll. De väljer, vrakar och bearbetar stoffet både individuellt och i ett aktivt samspel med andra. Psykologiskt sett kommer två individer därför aldrig att uppleva samma innehåll på precis samma sätt. Samma fysiska påverkan i form av ljud och bild kommer att uppfattas och bearbetas på olika sätt, beroende på den enskildes erfarenheter och egenart samt den sociala och kulturella situation han eller hon befinner sig i. Därmed kommer också de mer långsiktiga effekterna att vara beroende av hur barn använder sig av olika medier och det innehåll de förmedlar (Evenshaug & Hallen, 2001, s.240).

Werner (1996) håller med om att barn inte passivt låter sig formas av media, men anser även att barns TV-tittande har samband med det deras föräldrar och omgivning tittar på. Det är enligt Werner (1996) oerhört viktigt att föräldrar tittar på TV tillsammans med sitt/sina barn eftersom detta dels stärker kontakten mellan barn och föräldrar och att den vuxne har möjlighet att "klara ut missförstånd, mildra effekterna av skrämmande inslag och hindra barnen från att se för dem olämpliga program" (a.a., s.55). Enligt Werner (1996) är det "viktigt att påpeka att *det som barnen ser på TV också påverkar deras sätt att betrakta 'verkligheten'*" (s.60).

4.2 Dokusåpor

4.2.1 TV och dokusåpor som socialt inslag

Von Feilitzen (2004) menar att barn ser på dokusåpor både i underhållningssyfte och för att erövra information. Evenshaug & Hallen (2001) håller med om de två ovanstående syftena med TV-tittande, men tillägger även en social dimension. Werner (1996) menar, som nämnts tidigare, att det är bra för den sociala utvecklingen att familjen samlas framför TV:n. Detta bidrar till en gemenskaps känsla i familjen (a.a.). Kultur- och kommunikationsvetaren Jan-Erik Nordlund (2001) anser även han att dokusåpor är ett socialt fenomen, både som diskussionsunderlag och som identifieringsmodell: "...man

'umgås' med personerna i såpan" (Nordlund, 2001, s. 19). TV-tittandet främjar även det sociala samspelet i form av diskussioner barn emellan. Kanske är det till och med som lärarstudenterna Christel Hansson och Anette Wiberg (2003) skriver i sitt examensarbete: "ibland ser barnen på TV för att stärka självförtroendet i samtalen med kompisar om vad de har sett" (s.16). TV och i synnerhet vuxenfilmer kan ses som en statussymbol i kamratgruppen, enligt Evenshaug & Hallen (2001). Dessutom är vuxenprogram något som barn försöker se så fort de får tillfälle (a.a.). "Ju senare program man sett på kvällen, desto tuffare är man" (a.a. s.243).

4.2.2 Från såpa till dokusåpa

For the historical roots and main concepts of reality TV- including the fact that actors are replaced by 'ordinary people', that the 'story lines' are not traditionally scripted, that the contestants are recorded in most intimate detail during their hygiene routines, eating, sex affairs, stress, and conflicts by constantly running surveillance cameras, and that the audiences often are allowed to vote out the contestants according to unclear criteria... (von Feilitzen m.fl., 2004 s.10).

Dagens dokusåpor har, enligt Nordlund (2001), sitt ursprung i det amerikansk/brittiska fenomenet såpoperor. Dessa uppkom under trettioalet i USA då de från början var radiosända program, med inslag av reklam för bland annat tvål. I takt med TV:s framfart övergick såpoperan till denna form av medium. Den första dokusåpan som sändes i Sverige var, enligt medieforskaren Anna Edin (2005) *Expedition Robinson*. Denna sändes för snart tio år sedan.

4.2.3 Presentation av dokusåpan och dess historia

Nordlund (2001) menar att dokusåpor och traditionella såpoperor i vissa avseenden har likheter, medan de i andra skiljer sig från varandra. En viktig skillnad mellan traditionella såpoperor och dokusåpor är, enligt Nordlund (2001), att en såpoperor bara pågår under den begränsade tid inspelningen sker. Dokusåpor däremot pågår hela tiden, även då det inte visas på TV och tittarna har möjlighet att följa programmet där. Enligt Nordlund (2001) får vi alltså bara se "...en halvtimme eller mer varje vardag" (s.13).

Inom genren dokusåpor är ett typiskt och upprepande inslag att det ges instruktioner, regler och diverse uppgifter som deltagarna tillsammans ska lösa. Resterande upplägg är

fritt för de medverkande att skapa. Just denna öppenhet är, enligt Nordlund (2001), det som gör genren populär bland tittarna. Dokusåpans slutliga mål är att en ensam vinnare ska stå kvar då resterande deltagare har lämnat programmet genom någon form av uttröstningsprocess. Dokusåpan är även friare i sin uppbyggnad än såpoperan när det exempelvis gäller avsaknad av manus och att de medverkande i huvudsak spelar sig själva. I vissa fall finns det dock undantag, enligt Edin (2005), som menar att det är ”uppenbart att deltagarna i viss utsträckning ska spela roller och medvetet agera framför kameran. Som deras namn antyder är de till hälften verkliga personer, till hälften iscensatta: Big Brother-Linda, Robinson-Robban, Baren-Meral, Järnrörs-Daniel, Naken-Janne”(s.26). Vidare menar Edin (2005) att dessa personligheter i stor utsträckning pendlar mellan sanning och lögn, vilket ingår i spelet. Detta ställer, enligt Nordlund (2001), ett stort krav på de personer som står för urvalet av de medverkande. ”Det gäller att få en lämplig kombination av personer med lämpliga egenskaper så att man kan förvänta sig en intressant och spännande utveckling av relationer och händelser under dokusåpans förlopp” (s.12). Ofta väljs deltagarna, enligt Edin (2005), ut efter de stereotypa könsrollerna: ”För mannen gäller det att vara företagsam, fysiskt stark, heterosexuell, överordnad men snäll mot kvinnor och barn, och bra på sport. Kvinnor ska istället vara beställsamma, sociala, unga och vackra och acceptera ojämlikhet mellan könen” (s.83). Dessa egenskaper hos deltagarna kan, enligt Werner (1996) ”bidra till en positiv självuppfattning hos pojkar och en negativ hos flickor” (s.40), eftersom män ofta har en ledande roll i både samhälle och media, medan kvinnor vanligtvis har en mer underordnad roll (a.a.). Trots detta är det, enligt Edin (2005), ungdomar, unga vuxna och kvinnor denna typ av program har som publik. Flickor är i allmänhet, enligt Werner (1996), mer intresserade av känslor och relationer, medan pojkar hellre tittar på sport och program med spänning och våld (a.a.).

4.2.4 En inblick i vuxnas värld och samhällets debatt

I sitt examensarbete skriver lärarstudenten Hedwig Fettich (2003) att ”Tv-händelser är verklighet ur vuxnas perspektiv” (s.4). Detta har, enligt Werner (1996), medfört att barn får en tidig kunskap om vuxenlivet. Via TV-bilderna får barn alltså insikt i de vuxnas värld långt innan de själva tar steget in i denna (a.a.). TV-program görs uteslutande utifrån vuxnas synvinkel (Fettich, 2003). Till och med TV-sändningar för barn och

barnfilmer är producerade och redigerade av vuxna. Problemet med detta kan, enligt Rönnerberg (1997), vara att vuxna och barn ser helt olika saker då de tittar på TV.

Som vi tidigare nämnt är dokusåpor en genre i TV. Dessa program figurerar inte bara i TV-rutan, utan även i samhällsdebatten. Enligt Edin (2005) är dokusåporerna de:

i särklass mest diskuterade tv-programmen, både bland de som tittar och de som inte gör det (eller förnekar att de tittar). Så fort de förs på tal uppstår livliga diskussioner, och alla har sin mening om dem. Sällan går åsikterna isär så mycket som när vi pratar om dokusåporerna. Är de bra eller dåliga? Var det som hände på riktigt eller inte? Det är diskussioner som innehåller skvaller och flyktiga kommentarer, men som också rymmer djupare reflektioner kring samhälleliga värderingar, normer och ideal (s.8-9).

Förutom vardagliga diskussioner förekommer även en del större debatter kring fenomenet dokusåpor. Man har till och med diskuterat de skadliga effekterna och dokusåpor kan i dagens mediekultur anses vara så nära moralisk panik man kan komma (Edin, 2005).

Trots de effekter som diskuterats tittar människor på dokusåpor. Programmet *Expedition Robinson* har fått sin beskärda del av tittarnas intresse, då tre och en halv miljon svenskar såg finalen 2001. Även nyhetsprogrammet *Aktuellt* meddelade om evenemanget i sin sändning (a.a.). Ett annat program skrivs det om i *Skolvärlden* (nr. 18, 2005). Karin Lindgren skriver i sin artikel att man beräknar att upp till 35 000 barn i åldrarna tre till 14 lär se *Paradise Hotel*. Vilket av ovanstående författare och oss anses vara mycket.

4.3 Mediepedagogik

4.3.1 Lärande sker överallt

Lärande är ... ett möjligt resultat av all mänsklig verksamhet och kan inte på något enkelt sätt kopplas till bestämda arrangemang som skola och undervisning. ... Kunskaper återskapas och förnyas ständigt i samhället och sådana förlopp har varit viktiga delar av samhällets utveckling långt innan vi fick formaliserad utbildning och pedagogiskt tillrättalagd undervisning (Säljö citerad i Krantz & Persson, 2001 s.68).

Enligt lärarna Johan Krantz och Pelle Persson (2001) är det viktigt som pedagog att inse att lärande sker överallt, inte bara i skolans värld. Ett tillfälle då lärande sker utanför skolan är i samband med barns användning av massmedier. Barn och ungdomar använder inte massmedia som kunskapsförmedlare medvetet utan, enligt Evenshaug & Hallen (2001), sker det hela på ett omedvetet plan. Förutom kunskap tillägnar de sig attityder, normer och värderingar (a.a.).

4.3.2 Media i relation till skolans värdegrund

Värdegrundens vikt poängteras av journalisten Kristin Olson och mediepedagogen Cecilia Boreson (2004). De menar att *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* vilar på denna, precis som regering och riksdag har beslutat. I grund och botten handlar värdegrunden om ett förhållningssätt människor emellan och att alla har lika värde. Respekt och hänsyn är grundpelare då man ska vara mot andra som man vill att de ska vara mot en själv (Skolverket, 2001). ”Ett sätt att visa eleverna respekt är att ta deras medievanor på allvar. Då gestaltar man värdegrunden” (Lannvik Duregård & Dzedina, 2004, s.36).

Som lärare kan det vara svårt att ta sina elevers medievanor på allvar då de kanske inte alltid är öppna om dessa. Detta medför att pedagoger kanske tror att de vet vad eleverna ser för olika TV-program, trots att de inte vet det. En del program anses kvalitetslösa och barnen vill därför inte erkänna att de ser dessa (Edin, 2005). Enligt professorn i Lingvistik Lynne Cameron (2004) försöker barn ofta vara sina lärare till lags genom att utföra handlingar som stämmer överens med pedagogens åsikter. Det gäller även då de exempelvis låtsas förstå uppmaningar, trots att de inte alltid gör det. Att elever vill vara sina lärare till lags kan försvåra arbetet med värdegrunden i och med att en ömsesidig respekt kan vara svår att uppnå. Som pedagog tror man att ens elever medvetet gör ställningstaganden utefter sina egna uppfattningar, men kanske gör de valen efter vad deras lärare tycker och vill.

Ovanstående text pekar på att pedagoger borde vara medvetna om att deras elever kanske inte alltid är helt ärliga när det gäller sitt TV-tittande. Det är därför enligt Skolverket (2001) ”... nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ” (s.7). Enligt Skolverket (2001) har skolan även ett uppdrag att aktivt diskutera exempelvis etiska

frågor med eleverna. Ett exempel är att barn, enligt Rönnerberg (1997), diskuterar vilka karaktärer som är ”goda” och vilka som är ”onda” i TV-program.

I en artikel i *Lärarnas tidning* (nr. två, 2004) intervjuar Lannvik Duregård en professor i mediepedagogik, Margareta Rönnerberg. Lannvik Duregård (2004) skriver att det är viktigare att som pedagog titta på *Robinson* än nyheterna. Just detta kanske vi inte håller med om. Det ena behöver inte utesluta det andra. Vidare berättar Lannvik Duregård (2004) att Rönnerberg anser att lärare tittar för lite på TV. ”Att hänga med i medierna borde vara en obligatorisk del av tjänsten för lärare” (a.a. s.24).

5 Problemformuleringar

Vad ser barn på TV?

- Tittar barn på TV ensamma eller tillsammans med någon annan?
- Kommer barn i kontakt med dokusåpor genom TV? I så fall vilka och i vilken utsträckning?
- Ser pojkar och flickor på olika dokusåpor och skiljer det sig tidsmässigt i deras tittande?

Arbetar pedagoger med dokusåpor och i så fall hur?

- Hur kan man som pedagog engagera sig i de dokusåpor som ens elever följer?

6 Metod

I detta kapitel presenteras och behandlas våra metodval. Först berättar vi allmänt om hur vårt samarbete som författare har fungerat. Vidare skriver vi hur vi gått tillväga när det gäller inläsning av litteratur, här inkluderar vi även tidningsartiklar.

I nästa underrubrik behandlas vår enkätundersökning. Här presenteras såväl kommun som skola där undersökningen ägt rum. Vidare berättas det om urvalet, vad gäller klass och sedermera vilka barn inom klassen. Det sistnämnda berättas under rubriken intervju där vi även berättar om hur vi gått till väga då det gäller intervjuerna.

De två sista rubrikerna i detta kapitel kommer att behandla etik och analys. I den första av dessa två underrubriker kommer vi att presentera viktiga etiska aspekter, medan vi i den sista berättar hur vi genomfört vår analys.

6.1 Tankar om vårt samarbete

Vi har valt att skriva vårt examensarbete tillsammans. Vi har haft ett gott samarbete då det gäller diskussioner och utbyte av tankar och idéer. Förutom detta anser vi oss arbeta bra ihop och dra ett lika tungt lass.

Med tanke på vårt syfte och vår problemformulering har vi haft diskussioner angående vårt metodval. Enligt samhällsvetaren Pål Repstad (1999) påverkas resultatet i hög grad av metodvalet. Utifrån de problemformuleringar vi har gjort har vi valt metoderna litteraturstudier, enkätundersökning och intervjuer.

6.2 Litteratur och tidningsartiklar

Redan innan skolans sommaruppehåll 2005 började vi vår sökning efter relevant litteratur då vi anser det vara viktigt att vara inläst på området. Litteraturen delade vi sedan upp mellan oss, jämt fördelat, för att sedan läsa denna under sommaren. När vi sedan träffades för att gå igenom den lästa litteraturen, diskuterade vi tankar och funderingar kring böckerna. Om den av oss som läst en viss bok ansåg att denna var relevant för vår undersökning lämnades boken över till den andra för närmre studering.

Efter detta ägde ytterligare en litteratordiskussion rum där vi till slut enades om vilken litteratur som var väsentlig. Alltså sorterades viss litteratur bort. När det gäller litteraturstudierna har det inte funnits mycket att tillgå med hänsyn till vårt undersökningsområde, dokusåpor. Vi har därför studerat litteratur som behandlar medier och barn generellt. Vi har även läst böcker om dokusåpor utan anknytning till barn. Vi tycker att det är viktigt att ta del av så mycket litteratur som möjligt för att få en fast grund att stå på. Viktigt är dock, som Repstad (1999) menar, att vara kritisk till den litteratur vi läst. När det gäller vår referenslitteratur är vi medvetna om att von Feilitzen, Filipson & Schyller (1977) kan anses förlegad då boken är utgiven för snart 30 år sedan. Vi har dock bortsett från bokens statistik, då vi funnit nyare uppgifter på annat håll.

När det gäller vår inläsning kring ämnet TV och dokusåpor har vi även tagit del av tidningsartiklar kring TV, dokusåpor och mediepedagogik. Enligt Repstad (1999) kan tidningsartiklar utgöra intressanta källor. Vi valde att leta artiklar i *Lärarnas tidning*, utgiven av *Läraryrkesförbundet* och *Skolvärlden* utgiven av *Lärarnas riksförbund* eftersom vi anser att deras tidningar är seriösa och innehar en yrkesrelevans för vår del.

6.3 Enkätundersökning

6.3.1 Presentation av geografiskt undersökningsområde

Vår undersökning har ägt rum på en skola i en kommun i södra Sverige. I kommunen bor det enligt *Statistiska centralbyrån (SCB, 2005-11-14)* 31 624 personer. Jämför man befolkningen i kommunen med resten av Sverige är den eftergymnasiala utbildningsnivån relativt hög. Antalet personer, i åldern 25 till 64 år, som har utbildning kortare än tre år är i kommunen 18 procent och i resten av landet 14 procent. Utbildningar som är längre än tre år innehas av 23 procent i kommunen i fråga och 19 procent i Sverige. Även medelvärdet på den beskattade förvärvsinkomsten är högre i kommunen än i resten av landet. Befolkningen i kommunen har en medelinkomst på 216 100 kronor om året, medan Sveriges befolkning har en medelinkomst på 174 300 kronor om året. Sammanfattningsvis är utbildningsnivån och medelinkomsten högre i denna kommun än i resten av landet (a.a.).

Inom ramen för vårt examensarbete har vi utfört undersökningar ute i skolans verksamhet. Undersökningen utfördes från början på två skolor inom kommunen i fråga. Båda skolorna är F-9 skolor. Vi valde att utföra en enkätundersökning för att

kartlägga vilka TV-vanor barn i stort har. Vi ville få en så bred bild som möjligt. Sammanlagt blev det omkring 80 barn i åldern nio till tolv år som svarade på vår enkät. På grund av uppsatsens begränsade tid valde vi att avgränsa undersökningen och intervjuerna begränsades till en skola, därför kommer endast denna skola synas i undersökningen.

Skolan vi har utfört vår undersökning på ligger i anknnytning till både villakvarter och jordbruksområden. Detta medför att populationen på skolan har inslag av både elever från landsbygden och orten skolan ligger i. Skolan är en F-9 skola det vill säga att eleverna finns i verksamheten under tio år, från förskoleklass till avslutad grundskola i skolår nio.

Vår enkät är uppdelad i två avdelningar. Först information om personen som svarar på enkäten, sedan kommer delen med frågor som berör vårt undersökningsområde. Enkätfrågorna som användes har vi på egen hand konstruerat och då tagit hänsyn till vissa faktorer. Exempelvis att varje fråga inte har flera frågor gömda i sig, vi har anpassat språket efter vår målgrupp, undvikit negationer och formuleringar som kan skapa förvirring (Trost, 1994). Vidare disponerade vi enkäten på följande sätt: vi började med vida och allmänna frågor om barnens syn på TV och olika program för att mot slutet av enkäten komma in på ämnet dokusåpor.

6.3.2 Urval av klass och presentation av denna

Utifrån den enkätundersökning vi genomfört valde vi en klass av fyra. I denna klass har vi sedermera utfört all forskning. Att vi valde denna klass beror på att vi anser att de är mer medvetna om TV och dokusåpor, då de är äldre än de övriga som deltog i enkätundersökningen. Vi trodde därför att de kunde tillföra mer information i vår studie. Genom enkäten synliggjordes det att merparten av klassen någon gång kommit i kontakt med dokusåpor.

Huvudkriteriet för att komma med i urvalet är alltid om forskaren räknar med att de aktuella personerna har viktig och relevant information att ge när det gäller projektets frågeställningar – det kan vara attityder, åsikter, kunskap, erfarenheter ... (Repstad, 1999, s. 67).

Som vi tidigare skrev anser vi att barnen i den utvalda klassen var så pass gamla att de hade något att tillföra studien. Klassen i fråga befinner sig i skolår sex. Enligt

pedagogen som har merparten av undervisningen i klassen är det en trygg och öppen grupp. Många diskussioner äger rum i klassrummet och eleverna visar stort intresse för att prata. Detta medför att det blev lättare att smälta in i klassen och diskutera med barnen, då de sedan innan är vana vid att prata och diskutera diverse frågor. I klassen går det 21 elever, 12 pojkar och nio flickor. Dock deltog endast 20 stycken av dessa, då en flicka var sjuk vid tillfället då undersökningen ägde rum.

6.4 Intervju

6.4.1 Urval av barn och pedagoger

Utifrån enkäterna valde vi ut ett antal barn i denna klass för att göra intervjuer med. Att vi valde intervjuer som fortsatt metod beror på att vi ville fördjupa den mer ytliga information vi fick i enkäterna. Vi ansåg att alla som deltagit i enkätundersökningen i denna klass hade något relevant att tillföra undersökningen. För att vårt val inte skulle bli påverkat av att vi redan gått igenom enkäterna och därmed sett barnens svar, bad vi pedagogen i klassen att helt enkelt säga namnet på sex barn i klassen. Pedagoger hade inte sett enkätsvaren och var därför inte påverkad av dessa. Däremot valde pedagoger ut barnen så att vi skulle få ett så brett urval som möjligt, av både barn som pedagoger trodde ser och inte ser på dokusåpor. Av dessa är tre flickor och tre pojkar. Antalet intervjuer beror på den begränsade tid vi har haft till uppsatsen. Vi valde därför att utföra sex barnintervjuer, jämt fördelat över könen. Vi har även utfört intervjuer med verksamma pedagoger. Av samma anledning som med barnintervjuerna har vi begränsat antalet intervjuer även här, till tre stycken. Valet av pedagoger gjordes utifrån att vi ville intervju någon som är verksam i den klass där vi utfört undersökningen, detta för att se skillnader och likheter i hur barnen respektive pedagoger upplever diskussioner och arbete i skolan kring medievanor. För att få en så bred bild som möjligt valde vi att intervju en fritidspedagog, en 1-7 lärare i Sv/SO och en 1-7 lärare i Ma/NO. Något som även togs i beaktning var vilka som var tillgängliga och villiga att delta i undersökningen.

Anledningen till att vi valt barn och pedagoger på skolan vi gjort är att en av oss som författare redan har en etablerad kontakt inom detta område. Detta kan påverka undersökningen i den mån att barnen känner sig mer trygga att prata med någon de

redan känner till, samtidigt kan det bidra till att de inte alltid säger hela sanningen (jfr. Cameron, 2004).

6.4.2 Tillvägagångssätt vid intervjuer

I vissa avseenden kan man dra paralleller mellan enkäter och intervjuer (Johansson & Svedner, 2001). Exempelvis genom att inte använda ett, för målgruppen, för svårt språk eller att styra tankarna och svaren mot önskad riktning. Förmånen man som forskare har under intervjuer, i motsats till enkäter, är kontakten med sina informanter. Att använda sig av följdfrågor som hur då?, berätta mer! och så vidare kan göra att intervjun bidrar till en djupare förståelse (a.a.). Vi använde oss av både den strukturerade och den kvalitativa intervjutekniken. Den strukturerade intervjun innehåller, enligt Johansson & Svedner (2001), förutbestämda frågor och frågeområden. I denna intervjuteknik förekommer det mer slutna frågor och svar. Med detta menas bland annat frågor som leder till svar som ja och nej. Den kvalitativa intervjun däremot är mer öppen i sitt upplägg. Detta eftersom endast frågeområdet är förutbestämt. Från intervju till intervju varierade våra formuleringar av frågorna, de var dock av samma innebörd. Beroende på vad barnen gav för svar blev våra följdfrågor olika (Johansson & Svedner, 2001).

Det som vi tror är viktigt när man intervjuar människor och i synnerhet barn är att låta dem berätta om konkreta händelser. I detta fall bad vi eleverna helt fritt berätta om exempelvis vad TV-programmen de tittar på handlar om. Enligt Repstad (1999) kommer människor ihåg konkreta händelser bättre än tankar och känslor.

Den största skillnaden mellan våra barn- och pedagogintervjuer var att med pedagogerna kunde vi föra en vidare diskussion, det vill säga ha ett öppnare resonemang. Vi tog även i beaktning intervjuens tidsramar, då vi inte pratade lika länge med barnen. Detta för att vi ville behålla deras fokus på ämnet och att koncentrationen inte skulle avta, vilket den lätt gör om intervjun tar för lång tid.

Enligt Johansson & Svedner (2001) brukar man i den kvalitativa intervjun använda sig av bandspelare, medan man i den strukturerade istället antecknar svaren. Då vi kombinerat dessa intervjutekniker valde vi att enbart använda oss av papper och penna. Detta val på grund av tidigare erfarenheter, då vi efter intervjuer känt att transkriberingen av intervjuinspelningen tagit allt för lång tid. Den av oss som ställde frågorna gjorde mindre ”stolpanteckningar” för att kunna ställa följdfrågor och dra paralleller. Den andre av oss, som inte intervjuade, gjorde noggranna anteckningar och

citerade bland annat personen som intervjuades. Enligt Repstad (1999) är fördelen med att vara två intervjuare att man efter intervjun kan diskutera tolkningar och uppfattningar, vilket vi gjorde.

6.5 Etik

Examensarbetet måste bygga på respekt för de människor som deltar. Deltagarna får inte föras bakom ljuset beträffande undersökningens syfte, de skall ha fått tillfälle att ge ett informerat samtycke till sin medverkan och de skall när som helst kunna avbryta sitt deltagande, utan att behöva oroas för några negativa konsekvenser (Johansson & Svedner, 2001, s.23).

Då vi verkat ute i verksamheten bland barn och pedagoger under vår undersökning har vi tagit kontakt dels med pedagogernas arbetsledare (platschefen) och barnens föräldrar för att informera om vårt arbete och få tillstånd till att tala med pedagoger och barn. När det gäller platschefen har vi talat med denna person angående vårt ämnesområde och hur vår undersökning ska utföras. Efter godkännande från platschefen tog vi via brev kontakt med de berörda barnens föräldrar.

Innan vi lämnade ut enkäterna berättade vi noga för barngrupperna om deras rättigheter och vad enkäten skulle användas till. Vi poängterade exempelvis att deras namn inte skulle skrivas ut eller att de inte på något sätt ska kunna spåras. Innan intervjuerna underströk vi än en gång vilken stor vikt de inblandades anonymitet har (Johansson & Svedner, 2001).

6.6 Analysmetod

När det gäller vårt analytiska arbete började vi med att sammanfatta och göra statistik av våra enkäter för att få struktur och göra det mer överskådligt. Det blev då lättare att tolka det insamlade materialet. Övrig data som intervjuer har även de granskats och bearbetats. Vi delade sedan upp vårt material i mindre partier, för att kunna kontrollera vilka delar vi hade och deras likheter och skillnader. Helt enkelt har vi försökt leta efter mönster i våra enkäter och intervjuer. Ett exempel på detta är att vi försökt hitta likheter och skillnader i det barnen och pedagogerna sagt i intervjuerna och hur det förhåller sig till kunskapsbakgrunden. Vi har i huvudsak gjort en deskriptiv analys då vi beskrivit

materialets olika delar och förhållande till varandra. Vi har även försökt att förklara vissa likheter och skillnader.

När det gäller att analysera och tolka våra intervjuer är det, enligt Repstad (1999) bra att läsa igenom anteckningarna ett antal gånger. Det dyker förmodligen upp tankar under läsningen, det är en god idé att göra små kommentarer om dessa. Det är också viktigt att uppmärksamma sådant som inte dykt upp, men som man trodde skulle synliggöras (a.a.). När väl analysen är färdig är det dags att tolka. Då anser vi att det är viktigt att se mönster och koppla ihop olika strukturer för att kunna tolka materialet.

Intressant är den aspekt Repstad (1999) tar upp då det påstås att man som forskare många gånger för tidigt i processen vill tolka sitt insamlade material. Detta tror vi är viktigt då man i vår situation ska tolka datan, samtidigt som man inte vill dra förhastade slutsatser.

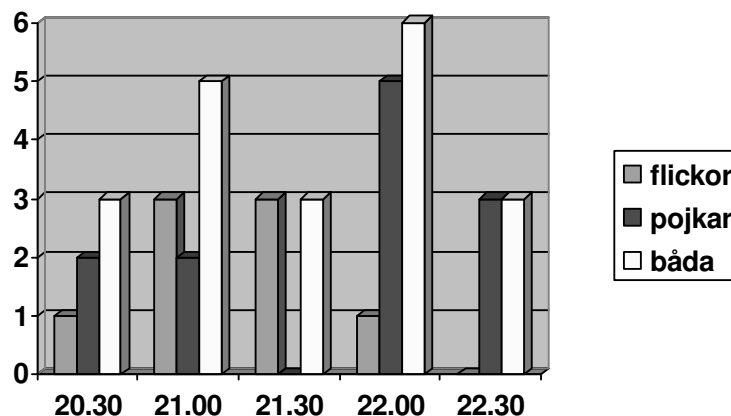
7 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultat och analys. Vi börjar med att sammanställa och analysera vår enkätundersökning. Denna har vi genomfört i en klass i skolår sex. I klassen går det totalt 21 elever, varav 20 deltog i undersökning. Av de 20 eleverna är tolv pojkar och åtta flickor. Med tanke på vår frågeställning angående den eventuella skillnaden i pojkars och flickors TV-tittande har vi valt att synliggöra både pojkar och flickor i diagrammen. En analys av enkätundersökningen finns med här.

I kapitlet följer efter sammanställningen av enkätundersökningen en sammanställning av barnintervjuerna. Barnen går i den klass enkätundersökningen genomfördes i. Vi valde att intervjua tre flickor och tre pojkar för att även här kunna analysera eventuella likheter och skillnader. Här efter följer vår sammanställning av pedagogintervjuerna. För att få en så bred bild som möjligt valde vi en fritidspedagog, en 1-7 lärare i Sv/SO och en 1-7 lärare i Ma/NO. Sedan följer vår analys där vi sammankopplar resultatet med kunskapsbakgrunden.

7.1 Sammanställning av enkätundersökningen

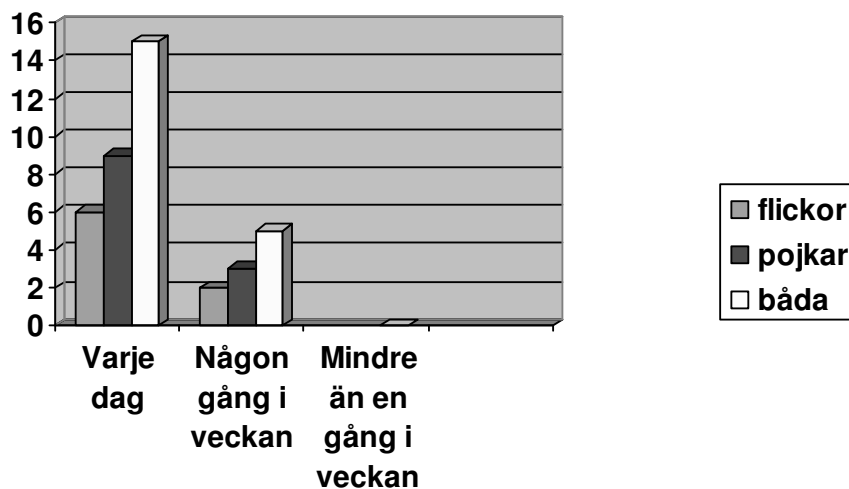
7.1.1 Diagram 1 – När går du och lägger dig på kvällen?

I diagram 1 synliggörs att det i klassen finns en variation mellan barnens sovtider. Vissa går och lägger sig klockan halv nio på kvällen. Andra är uppe till klockan halv elva på kvällen. Dessa tider gäller vardagskvällar, då barnen går i skolan. Under veckosluten är de uppe längre.

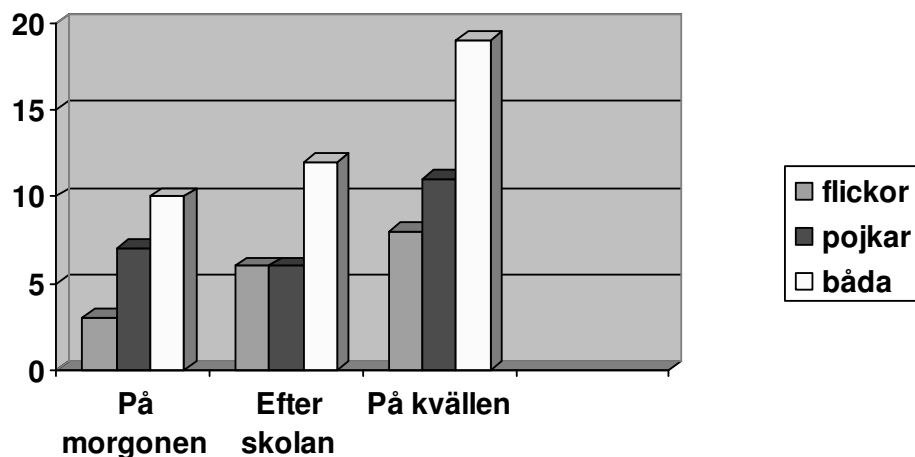
Tre av eleverna går och lägger sig klockan halv nio på kvällen. Av dessa tre är det två pojkar och en flicka. När det gäller de som går och lägger sig klockan nio på kvällen är det totalt fem elever, tre flickor och två pojkar. Klockan halv tio på kvällen är det inga pojkar som går och lägger sig. Däremot är det tre flickor som har denna tid som sin sovtid. Klockan tio på kvällen lägger sig majoriteten av barnen. Dock är det flest pojkar, fem stycken jämfört med endast en flicka. Den senaste sovtid som framkom i vår undersökning var halv elva på kvällen. Denna tid är det tre stycken i klassen som går och lägger sig, uteslutande pojkar.

7.1.2 Diagram 2 – Hur ofta tittar du på TV?

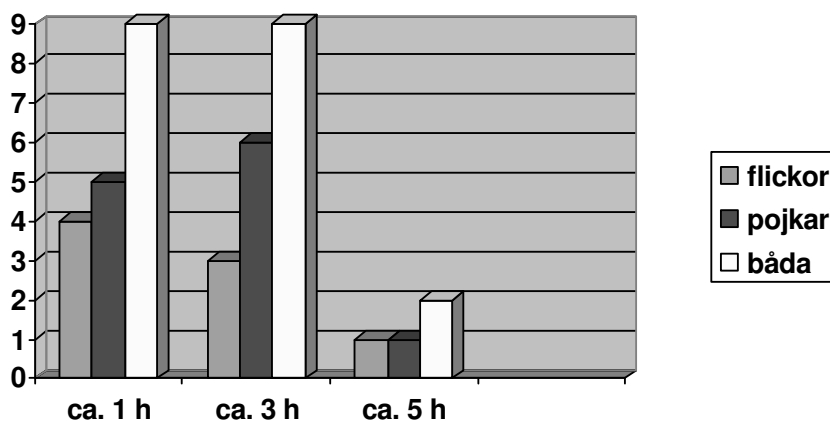
I diagram 2 framgår det att de flesta elever i klassen tittar på TV varje dag. Totalt är det 15 stycken, varav sex flickor och nio pojkar. Ett fåtal ser på TV någon gång i veckan, allt som allt fem stycken. Av dessa är det två flickor och tre pojkar. Ingen tittar mindre än en gång i veckan, varken av pojkarna eller av flickorna.

7.1.3 Diagram 3 – När på dagen tittar du på TV?

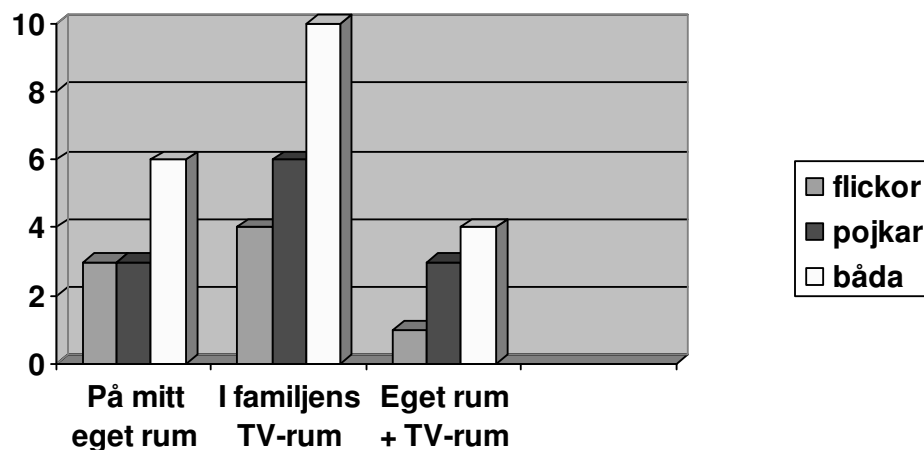
I diagram 3 visas när på dygnet barnen tittar på TV. Nästintill alla ser på TV på kvällen, det vill säga 19 stycken barn. Av dessa är det åtta flickor och elva pojkar. Den elev (pojke) som inte tittar på kvällen tillbringar istället tid framför TV-apparaten på eftermiddagen efter skolan. Detta gör även tio andra elever som förutom att titta på kvällen även ser på TV på eftermiddagen. Här är det lika många pojkar som flickor som tittar, alltså sex av vardera kön. Hälften av klassen spenderar tid framför TV:n även på morgonen, följaktligen tio stycken. Tre stycken flickor och sju stycken pojkar.

7.1.4 Diagram 4 – Hur länge brukar du titta på TV?

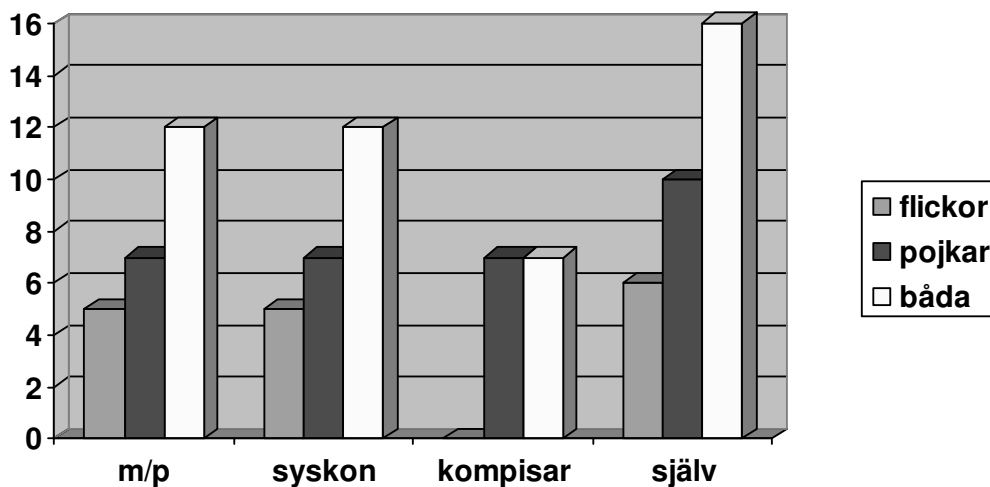
I diagram 4 beskrivs tidsåtgången till TV-tittande per dag. De flesta i klassen ser på TV ungefär en eller tre timmar. I båda kategorierna är det nio barn. När det gäller seendet i ungefär en timme är det fem stycken pojkar och fyra stycken flickor. Sex pojkar och tre flickor ser på TV i ungefär tre timmar varje dag. Ett par ser dock mer och tillbringar cirka fem timmar framför TV:n. Totalt är detta två stycken, en av varje kön.

7.1.5 Diagram 5 – Var tittar du på TV?

I diagram 5 behandlas var barnen ser på TV. De flesta barn ser på TV i familjens gemensamma TV-rum, totalt tio stycken. Av dessa är det sex pojkar och fyra flickor. Dock är det många som har en egen TV på sitt rum och tillbringar därför tid även där. Alltså de som tittar i både det gemensamma TV-rummet och i det egna rummet är fyra stycken, en flicka och tre pojkar. Det finns även de som endast tittar i sitt eget rum, de är sex stycken. Tre flickor och tre pojkar, alltså lika många av varje kön.

7.1.6 Diagram 6 – Vem tittar du med?

I diagram 6 kan man se att majoriteten av barnen ofta tittar på TV själva. Det är tio pojkar och sex flickor, alltså 16 stycken sammanlagt. Men en stor del spenderar även tid framför TV:n tillsammans med föräldrar (benämns som m/p som står för mamma/pappa i diagrammet) och syskon. Av de som tittar i sällskap med sina föräldrar, totalt tolv stycken, är det fem stycken flickor och sju pojkar. När det gäller seendet på TV med syskon är det lika många som när det gäller föräldrarna, alltså tolv stycken. Fördelningen mellan könen är även den lika, sju pojkar och fem flickor. Det finns även en del barn som tittar tillsammans med sina kompisar. Dock är det endast pojkar som gör detta, det är sju stycken.

7.1.7 Tabell – Vilka dokusåpor har du sett?

I vår enkät har vi en fråga om vilka TV-program barnen ser på. Där fick de själva tänka till kring vilka program de ser och skriva fritt. För att sedan rikta in undersökningen på vårt egentliga ämne, dokusåpor, skrev vi slumpmässigt ner ett urval av dokusåpor som barnen fick ringa in om de varit i kontakt med. Resultatet kan ses i nedanstående tabell. Barn ett till åtta är flickor. Resterande det vill säga barn nio till tjugo är pojkar.

	Expedition Robinson	Big Brother	Idol 2005	Top Model Sverige	Paradise Hotel	Fame Factory	Farmen	Extreme makeover
barn 1	x	x	x		x		x	
barn 2		x	x	x				x
barn 3	x		x	x	x			x
barn 4	x		x		x	x	x	
barn 5	x		x	x	x	x		x
barn 6	x		x		x		x	x
barn 7	x		x	x			x	x
barn 8			x	x	x			
barn 9	x	x	x	x	x	x	x	x
barn 10	x		x		x			x
barn 11	x		x		x	x	x	
barn 12	x		x	x	x	x	x	x
barn 13	x		x		x		x	
barn 14	x		x		x		x	
barn 15	x		x			x	x	
barn 16	x	x	x	x		x		x
barn 17	x	x	x				x	x
barn 18	x		x		x		x	
barn 19	x		x		x		x	x
barn 20			x		x			x

- *Expedition Robinson* sågs av totalt 17 stycken barn. Sex flickor och elva pojkar.
- *Big Brother* sågs av totalt fem stycken barn. Två flickor och tre pojkar.
- *Idol 2005* sågs av totalt 20 stycken barn. Åtta flickor och tolv pojkar.
- *Top Model Sverige* sågs av totalt åtta stycken barn. Fem flickor och tre pojkar.
- *Paradise Hotel* sågs av totalt 15 stycken barn. Sex flickor och nio pojkar.
- *Fame Factory* sågs av totalt sju stycken barn. Två flickor och fem pojkar.
- *Farmen* sågs av totalt 13 stycken barn. Fyra flickor och nio pojkar.
- *Extreme makeover* sågs av totalt tolv stycken barn. Fem flickor och sju pojkar.

7.2 Analys av enkätundersökning

I diagram 1 synliggörs att pojkarna går och lägger sig senare än flickorna. Åtta stycken pojkar går och lägger sig klockan tio eller senare, medan endast en flicka går och lägger sig klockan tio och inte en enda flicka senare än klockan tio. Kan detta bero på att pojkarna vill vara ”tuffare” än flickorna och därmed stannar uppe längre? Ger det högre status inom klassen att vara uppe längre? (jfr. Evenshaug & Hallen, 2001).

I diagram 2 och 4 kan man utläsa i vilken utsträckning och i vilken mängd barn ser på TV. Enligt *Barnombudsmannen* (2001) ser 90 procent av barnen som är mellan nio och 14 år på TV dagligen. Enligt vår enkätundersökning ser 75 procent av barnen i

klassen på TV varje dag. Alltså tittar vår undersökningsgrupp mindre än vad som anges i *Barnombudsmannen* (2001). I enkätundersökningen framgår att de allra flesta barn ser på TV antingen en eller tre timmar om dagen. *Barnombudsmannen* (2004) menar att de flesta barn, 50 procent, ser på TV mellan en och två timmar per dag.

I diagram 5 framgår det var barnen tittar på TV. Samtliga barn som ingår i enkätundersökningen har TV hemma. Von Feilitzen m.fl. (1977) skrev redan på 1970-talet att i stort sätt alla barn i Sverige har TV hemma. Vi märkte att nu på 2000-talet har dessutom i stort sätt alla barn mer än en TV-apparat i sina hem.

Diagram 6 visar att barn i stor utsträckning ser på TV själva. Dock ser flertalet av barnen även på TV tillsammans med sina föräldrar, syskon eller kompisar. Vilket visar att TV är ett socialt inslag i barns och vuxnas vardag (jfr. Evenshaug & Hallen, 2001 & Werner, 1996).

I vår enkätundersökning märkte vi överlag ingen större skillnad på pojkars och flickors seende på dokusåpor (se tabell, s.35) vilket motsäger Werners (1996) teori om att flickor intresserar sig för program som innehåller känslor och relationer, medan pojkar inte ser dessa. Vissa TV-program sågs dock mer av flickor, exempelvis TV3:s *Top Model Sverige*. Kan detta bero på att flickor eventuellt är mer intresserade av utseende än pojkar?

7.3 Sammanställning av barnintervjuer

Barnintervjuerna (genomfördes 2005-11-10) kommer redovisas ungefär på samma sätt som de genomfördes. Inledningsvis presenteras information om barnens sovtider, var, hur ofta och med vem de tittar på TV med. Sammanställningen koncentreras sedan på de program som varje barn berättade om.

7.3.1 Flicka, elva år

Hemma hos denna flicka finns en så kallad barnens avdelning, där barnens rum och ett TV-rum finns. Flickan har två äldre syskon som är 14 och 18 år gamla, dessa tittar hon oftast på TV tillsammans med. I flickans hem finns även en avdelning som tillhör föräldrarna. Även här finns en TV och den enda videon.

Flickan brukar ibland vara ensam hemma, då resterande familj är iväg på hästtävlingar. Vid dessa tillfällen tittar hon själv på TV.

Flickan ser på TV de flesta dagarna i veckan och tittar då mellan en och en halv till två timmar, beroende på vilka program som sänds. Vanligtvis slår flickan på TV:n runt klockan 18:00 och ”råkar”, som hon själv uttrycker det, därför ibland titta på Sveriges Televisions barnprogram *Bolibompa*. Ett annat program som hon brukar se är Sveriges Televisions *Barbacka*. Detta program berättar flickan är ett hästprogram som Malin Baryard leder. Ett inslag i programmet är, enligt flickan, en tävling där hinder och dressyr med hästar ingår. Tävlingen äger rum på ett ridläger där barn försöker vinna första pris som är lektioner med en bra och känd ridtränare. Varje vecka delas poäng ut, den som har flest i slutändan vinner.

Flickan i fråga har kommit i kontakt med ett TV-program på TV4 som heter *Lost*. Flickan berättar att hon sett lite i början av serien, men har slutat eftersom hon tyckte det var ”äckligt”. Hon är därför inte särskilt insatt i handlingen. Ett program som hon däremot har kännedom om är TV4:s *Idol 2005*. Hon berättar att det är ett ”musikprogram där en jury bestämmer om dem som söker till programmet sjunger bra eller dåligt”. Längre fram i programmet är det tittarna som röstar, den som får minst röster åker ut ur tävlingen. Flickan berättar att vinnaren får ett skivkontrakt. Hon tycker att programmet var sämre i början då juryn var ”taskiga och sa fula ord” till de tävlande. Men hon tycker dock att juryn är snällare nu längre in i programmet. Flickan har klart för sig vilken deltagare hon tycker ska vinna och tycker i allmänhet att *Idol 2005* är ett bra program eftersom hon ”gillar musik”.

Flickan berättade att hon sett TV4:s *Paradise Hotel* förra säsongen, men inte den som pågick under vår undersökning. Detta eftersom hon tycker att det var ”rörigt och många personer kom in i programmet efter ett tag”. Hon tycker även att programmet visades för sent på kvällen, till och med hennes föräldrar går och lägger sig tidigare. Förra säsongen, då hon däremot följde programmet, spelade hennes föräldrar in det om hon missade något avsnitt. Detta kan de inte göra denna gång då de, som flickan tidigare berättade, går och lägger sig innan programmet börjar. Flickan berättar att *Paradise Hotel* går ut på att en person ska vinna en halv miljon kronor. Under tävlingen ska man, enligt flickan, ”bilda par och bo i samma rum. Varje vecka åker en ut som blev över vid parceremonin”. Under parceremonin är det, enligt flickan, exempelvis ”sex killar och fem tjejer. Killarna ska välja vars en tjej dom vill dela rum med. Den som blir över får lämna programmet”. Flickan berättar om en händelse som hon specifikt kommer ihåg. En av killarna friade till den tjej han bott med under en längre tid. Flickan beskriver

både personerna som snälla mot övriga deltagare. Flickan tycker däremot att en av de andra tjejerna utmärkte sig genom att ”ibland vara väldigt taskig”.

7.3.2 Flicka, tolv år

Enligt den här flickan tar TV-tittande mycket tid i hennes vardagsliv. Hon ser på TV både på morgonen, på eftermiddagen och på kvällen varje dag. Eftersom hon somnar kring klockan tio på kvällen berättar flickan att hon ”hinner med en hel del TV-program”. Då hon har egen TV på sitt rum tittar hon oftast själv.

Flickan berättar om några av de program hon följer. Ett av dem är TV4:s *Idol 2005*. Hon berättar att det går ut på att ”dom kan sjunga”, vilket hon tycker är det roliga med programmet. Deltagarna blir, enligt flickan, uttagna av en jury och får senare åka till Stockholm, där de får tävla vidare. I vissa avseenden anser flickan att juryn är ”taskiga mot vissa och säger att dom sjunger kasst”. Längre in i tävlingen är det ”folket som bestämmer fast juryn är ändå kvar och säger vad dom tycker, fast dom är snällare nu”.

Ett annat TV-program flickan tycker är roligt är TV3:s *Floorfiller*. Hon förklarar detta genom att dra paralleller till *Idol 2005*. ”Det är som Idol fast med dans”. Hon tycker dock att juryn är snällare, vilket gör programmet roligare.

Ett program som inte går denna säsong, men som flickan tidigare följt är Kanal 5:s *Big Brother*. Detta handlar enligt flickan om att ”dom är instängda i ett hus och får såna uppmaningar”. Flickan berättade om ett antal personer som medverkade i detta program och om deras relation till varandra. Hon berättade att det fanns både ”snälla och dumma personer i huset”.

Flickan ser även två program som handlar om ”hur man ser ut”. Det första är TV3:s *Top Model Sverige*, som enligt flickan är en tävling om att vinna ”ett sånt kontrakt”. Det finns även en jury i TV-programmet som efterhand röstar ut deltagarna, dock är dessa enligt flickan snälla. Det andra programmet är Kanal 5:s *Extreme makeover*. Detta går enligt flickan ut på att ”göra om folk, typ plastikoperationer”. Men hon berättar även att ”dom ibland bara byter frisyra eller typ kläder”.

7.3.3 Flicka, tolv år

Denna flicka ser på TV på kvällen innan hon går och lägger sig, vilket brukar vara mellan klockan nio och halv tio på vardagskvällar. Vilka tider hon tittar beror på vilka TV-program som sänds.

Innan hade flickan egen TV på sitt rum och tittade då oftast själv på amerikanska *Disney Channel*. Nu har hon däremot ”inte plats” med TV:n och har överlåtit denna till sin lillasyster. På grund av detta tittar hon nu på TV i något av familjens två gemensamma vardagsrum.

Tillsammans med sin mamma och pappa följer flickan TV4:s serie *Lost*. Hon berättar att det är ”liksom ett drama” och att det handlar om ett flygplan som kraschat på en ö där passagerarna sedan ska försöka överleva.

Hela familjen brukar samlas framför TV:n och titta på TV4:s *Idol 2005*. Flickan berättar att detta är en ”musiktävling” där en jury valde ut de tävlande och tittarna röstar sedan på vem som ska gå vidare. Flickan har sin favorit klar, men berättar för oss att hon inte ringer in och röstar själv.

Ett annat program flickan sett tillsammans med sin mamma är TV4:s *Paradise Hotel*. Årets säsong anser flickan ha en för sen sändningstid, men hon har dock följt de två tidigare säsongerna av programmet. Hon berättar följande om programmet i fråga: ”killar och tjejer bildar par. En blir hela tiden över och får åka hem. Den som är sist kvar vinner pengar”. Hon berättar även om en del personer som medverkat i programmet. En tjej förklarar hon som ”arg”. När vi frågar varför berättar hon att hon ”blev sur när hennes pojkvän åkte ut”. En annan kvinnlig deltagare tyckte hon ”verka taskig mot alla andra” och skulle inte kunna tänka sig vara kompis med henne. Flickan sammanfattar *Paradise Hotel* med att säga att det är ”kul att titta på. Det är bra helt enkelt”.

7.3.4 Pojke, tolv år

Pojken ser på TV minst fyra timmar om dagen. På frågan om han tittar varje dag är svaret ett självklart ”ja ja”. Pojken går och lägger sig klockan tio på vardagskvällarna och brukar därefter läsa eller se på TV omkring en halvtimme, för att sedan somna. ”Mamma brukar säga ’glöm inte stänga TV:n’”. Han påpekar att det dock ibland kan bli längre TV-tittande. Pojken har en egen TV på sitt rum.

Pojken berättar att han börjar sin dag med att sätta igång TV:n, för att inte somna om. På eftermiddagen när pojken kommer hem från skolan berättar han följande ”jag tar en macka och sätter mig framför TV:n”. Efter detta gör han sin läxa och spelar dataspel för att sedan återgå till ännu ett ”litet pass på TV”.

Pojkens intresse för sport genomsyrar hans TV-tittande. Han berättar att han vissa dagar ser upp till tre matcher, mestadels fotboll och ishockey. Förutom detta berättar han om ett flertal program han följer. Ett av dem är TV4:s *Supernanny*. Han berättar att det handlar om ”små barn som föräldrar inte kan ta hand om. Nannyn kommer och sätter regler och brukar lösa det mesta”. Pojkens bästa kompis ser även han detta program och pojken berättar att de dagen efter det sänts brukar ringa och diskutera programmet och dess innehåll.

Nästa TV-program pojken berättar om är TV3:s *Efterlyst*. Detta handlar om kriminella människor och ”folket ringer in och ger tips. Ibland är det bilder på knivhuggna och det är läskigt”.

TV4:s program *Paradise Hotel* förklarar pojken som ”överbalanserat”, därför intresserar inte programmet honom. Dock vet pojken vad det går ut på och berättar att ”man ska skaffa sig en date och sen går man vidare och vinner en halv miljon, om man inte blir utröstad”. Trots att han inte är särskilt intresserad har pojken varit uppe någon kväll och då upptäckt att deltagarna i *Paradise Hotel* ”är dumma mot varandra och det tycker jag inte är okej”. När vi frågade pojken angående de personer som figurerar i *Paradise Hotel* blev pojken märkbart generad och började trumma med fingrarna mot bordet. Han berättade sedermera om en av de kvinnliga deltagarna. ”Killarna i klassen tycker hon är snygg. Hon vill gärna visa upp sig, typ som en filmstjärna”. Varpå vi frågar om han håller med resterande pojkar i klassen. Svaret blir ett kort ”ja”. Vidare berättar pojken att hon har blivit utröstad, men tillägger ”jag tyckte nog hon skulle vinna”.

Ett TV-program pojken såg förra säsongen, men inte följer denna är TV4:s *Idol*. Han berättar att vinnaren av detta musikprogram får ett skivkontrakt. Han berättar även att han tycker ”juryn är dum, dom säger ’tycker inte du passar som idol’”. På grund av juryns beteende tycker pojken inte om att se på programmet längre.

Expedition Robinson är ett program som sänds på TV3. Detta TV-program tycker pojken är ”jättebra! Det är kul med tävlingar, särskilt hinderbanan”. Dock tillägger han att deltagarna ibland kan vara ”lite dumma mot varandra”. Vem han tycker ska vinna vet han inte.

7.3.5 Pojke, tolv år

Pojken berättar att han oftast tittar på TV på kvällarna, men att det ”beror på om det är något bra program”. Exempelvis tycker han att dokusåpor är ”löjliga” och följer därför inte dessa.

Pojken går oftast och lägger sig runt halv tio till tio på vardagskvällarna och då har han spenderat ungefär en och en halv timme framför TV-apparaten. Han har egen TV på sitt rum, men ser även tillsammans med familjen i det gemensamma TV-rummet.

Ett av de få program som pojken följer är TV4:s *Lost*. Handlingen är enligt pojken ”ett flygplan har störtat på en ö som ingen känner till. Människorna som är där ska klara sig och försöka överleva”. Han tycker att programmet är bra och spännande, ”inte det minsta läskigt”. Pojken berättar att många av hans klasskamrater följer TV-serien *Lost*. Ofta diskuterar eleverna i klassen vad som hänt i det senaste avsnittet. Det händer även att, enligt pojken, de diskuterar tillsammans med en av de verksamma pedagogerna i klassen.

Ett annat program som följs av pojken är TV4:s *Idol 2005*. Detta program handlar om ”vem som är bäst på att sjunga. Juryn bestämmer vem som ska gå vidare”. Överlag tycker pojken att juryn gör ett bra arbete, men kan ibland vara lite ”stränga och säga taskiga saker i uttagningen. Det var ju inte så jätteroligt när dom skällde ut dom. Det är roligare nu”. Pojken berättar att i finalen kan man ringa in och rösta. Även *Idol 2005* diskuteras i klassen, enligt pojken. Det är främst vem som ska åka ut som det talas om. Själv vet pojken inte vem han tycker ska vinna då han enligt sig själv ”inte är jättebra på namn”.

7.3.6 Pojke, tolv år

Denna pojke tittar på TV varje dag. Både efter skolan på eftermiddagen, men mest på kvällarna innan klockan tio då pojken vanligtvis går och lägger sig under vardagskvällar. Detta gäller dock inte på måndagskvällar då pojken tittar på Sveriges Televisions *Hockeykväll*.

Han tittar på TV i familjens gemensamma vardagsrum, oftast tillsammans med sina syskon. Det händer också att föräldrarna till pojken sitter med framför TV:n. Pojken berättar att de vid dessa tillfällen ”tar en fika framför TV:n hela familjen”.

Ett program som familjen brukar se tillsammans är TV4:s *Supernanny*. Pojken berättar att det handlar om ”familjer i USA som har två eller tre barn som är väldigt

olydiga. Så kommer hon och hjälper dom”. Pojken berättar att han tycker programmet är bra och ”ibland lite roligt”.

Ett annat TV-program pojken följer är TV4:s *Lost*. Det handlar, enligt pojken om ”ett plan som störtat på en ö, en helt mystisk ö. Den verkar dra till sig saker”. Pojken tycker att TV-programmet är ”mycket spännande och läskigt ibland”. Pojken berättar att barnen i klassen brukar prata om *Lost* på rasterna och vid matbordet. Han berättar även att deras lärare tittar på *Lost* och att de diskuterar serien med honom ibland.

TV4:s *Idol 2005* är ett annat program som pojken brukar se på. Han beskriver programmet enligt följande: ”i början tar dom ut människor som ska gå vidare till Stockholm. Juryn bestämmer vem som ska vidare”. Pojken tycker att juryn gör ett bra arbete i början, fast dom är ”lite taskiga, det kan bli överdrivet. Det beror på vem som sjunger. En gång kom en man in som kanin, någon sjöng snuskiga låtar. Det är bra att säga till dom”. Pojken påpekar att juryn är snällare nu när det är ”vi, Sveriges folk som bestämmer”. I allmänhet tycker pojken att *Idol 2005* är bra. Han vill att den bästa ska vinna och vill se vem som åker ut.

Pojken har sett TV4:s *Paradise Hotel* någon gång. När det gäller handlingen tycker pojken att deltagarna ”sviker och spelar med. Det är ett löjligt och konstigt program, dom låtsas vara kära i varandra och sånt”. En kvinnlig deltagare är, enligt pojken, ”med på nästan alla tidningar, hon är med på små skyltar att hon gjort nåt. Hon brukar vara med på reklamen också typ”. Pojken spekulerar även i att fler förmodligen skulle se programmet om det sändes tidigare på kvällen.

7.4 Sammanställning av pedagogintervjuer

I sammanställningen av pedagogintervjuerna (genomfördes 2005-11-04, 2005-11-08 och 2005-11-10) beskrivs först pedagogernas uppfattning om i vilken utsträckning och vilka dokusåpor deras elever kommer i kontakt med. Vidare berättas det om olika möjliga arbetssätt och idéer som uppkom under intervjuerna. Slutligen synliggörs pedagogernas egna åsikter om dokusåpor.

7.4.1 Kvinnlig fritidspedagog

När vi frågar pedagogen om hon märker ifall eleverna hon arbetar med kommer i kontakt med dokusåpor svarar hon först ”nej, nu märks nästan inget”. För att direkt

ändra sig och säga ”jo, förresten *Floorfiller*, *Idol*, *Fear Factor* och *Top Model Sverige*”. Hon berättar även att TV4:s *Paradise Hotel* och Kanal 5:s *Big Brother* har varit ämne för diskussion under tidigare säsonger, men inte för tillfället. Pedagoger talar även om TV3:s *Expedition Robinson* som hon upplever har tappat tittarsiffror från barnen hon arbetar med då programmet bytte från Sveriges Television till TV3. Barnen diskuterar inte programmet i fråga i samma utsträckning längre. När dessa program kommer på tal är det mellan barnen som tittar på programmen. De som inte ser programmen är inte delaktiga i diskussionerna och vill eller försöker inte vara det heller. Pedagoger är dock inte alls delaktiga i resonemangen kring TV-tittandet eftersom barnen inte visar någon vilja till detta.

Pedagoger tog upp TV4:s *Idol 2005* som ett exempel på det barnen verkar se mycket på. Hon berättar att barnen pratar om vem de anser är bäst och vem som ska vinna. I vissa avseenden diskuteras även vissa karaktärer som medverkar i programmet i fråga. Då ofta att de ”tycker synd om personen”.

”I skolan pratar man nog mer om media”, säger pedagoger. På den fritidsavdelningen som pedagoger arbetar på försöker de utgå från barnens intresse kring vissa specifika TV-program. Hon berättade om tillfällena då barnen sett program som TV4:s *Fångarna på fortet* och *Gladiatorerna*. Pedagogerna tog då tillfället i akt att ”göra lek av det”. Detta genom att ”göra en *Fångarna på fortet* runda och leka *Gladiatorerna* i gymnasalen”. Däremot finns det program som MTV:s *Jackass* som pedagoger ser som direkt farliga. Om barnen tar efter personerna i programmet i fråga kan olyckor lätt inträffa, enligt pedagoger.

En idé pedagoger har är att de på fritids skulle kunna ”ha *Idol*, men inte ha juryn som elak. Att försöka plocka fram det positiva är viktigt”. Pedagoger anser att dokusåpor kan ses som en tillgång i verksamheten, till exempel i arbetet kring ”hur man uppför sig och vad man säger till andra”.

Själv tittar pedagoger på TV4:s *Idol 2005* och tillsammans med sin dotter ser hon även TV3:s *Top Model Sverige*. Förra året såg pedagoger även TV4:s *Paradise Hotel*. Överlag anser hon att det ”inte är några lämpliga barnprogram”. Hon menar också att ”vissa är okej och bra andra begriper jag mig inte på”.

När vi diskuterar kring om barn kan förstå att det kanske är en konstlad situation i en dokusåpa, tror inte pedagoger att de kan det. Hon tror att det är först i gymnasiet barn får en insikt i detta. Innan tror hon att inte barnen ”ser tankarna och meningen bakom”.

Pedagogen ställer sig själv frågande till om deltagarna "är så i verkligheten eller om dom spelar en roll?".

7.4.2 Manlig lärare, 1-7 Sv/SO

Denna pedagog berättar att hans elever pratar om TV4:s *Paradise Hotel* och *Idol 2005*, TV3:s *Expedition Robinson* och Sveriges Televisions *Wildkids*. Han hör ofta diskussioner om vad de sett. Dessa diskussioner äger ofta rum direkt på morgonen då frågor som "såg du det...?" dyker upp. Pedagogen tycker sig märka att barnen "vill prata om sina TV-upplevelser". Han tycker därför det är viktigt att man som pedagog ser de TV-program ens elever ser, för att kunna följa med i elevernas diskussioner. "Det är viktigt att vara lyhörd". Vid vissa tillfällen ser barnen själva på TV och kommer då gärna med sina tankar till skolan och pedagogen.

Ett program som ideligen diskuteras i klassen är, enligt pedagogen TV4:s *Lost*. Barnen kommer ofta dagen efter programmet sänts och vill berätta om programmet och prata om handlingen, vilket pedagogen gärna gör.

Pedagogen anser att arbetet kring dokusåpor kan ske både aktivt och spontant. Det man kan arbeta aktivt och kanske framförallt förebyggande med är inom undervisningen i de naturorienterade ämnena, då man exempelvis kan arbeta med kroppen. Diskussioner kring puberteten och olika kroppsuppfattningar anser pedagogen vara väldigt viktiga. I dessa resonemang kan man dra nytta av "dokuutseendet" som pedagogen benämner det. Med detta menar han att dokusåpadeltagare ofta är plastikerade och "ger en felaktig bild av mänskligheten".

Ett annat sätt att arbeta aktivt kring media och dokusåpor är enligt pedagogen att varje vecka ha en nyhetsrapportering då olika barn i klassen berättar om veckan som gått och dess nyheter. Under dessa rapporteringar händer det att det tas upp nyheter kring dokusåpor. Som lärare är det viktigt att "man vågar ta upp ämnet till diskussion och vara öppen mot både barn och föräldrar", enligt pedagogen själv. Vidare menar han att man måste vara spontan och "tänka till angående det man säger".

På vår fråga om pedagogen har några idéer om hur man eventuellt kan arbeta med dokusåpor fanns det en del olika uppslag. Han berättar att man kan syssla med rollspel och då hur man beter sig mot andra. "Bete dej som du vill att andra ska bete sig mot dej" tycker pedagogen är en bra regel. Inom detta begrepp kan även faktorer som ärlighet och solidaritet tas upp. Pedagoger tycker det hade varit intressant att producera

en dokusåpa med enbart ”snälla människor”. Han menar att man skulle kunna göra ett rollspel kring *Idol 2005* där juryn enbart säger snälla saker när de bedömer deltagarna. Oerhört viktigt är, enligt pedagogen, att man är införstådd med att man är en förebild för sina elever. ”Det jag gör, gör dom”.

Även i denna intervju diskuterar vi ifall barnen förstår att det kanske är en konstlad situation i dokusåpor, vilket denna pedagog tror att de gör. Dock kan vissa uttryck vara komplicerade för barnen. Ett exempel som pedagogen gav var ur TV4:s *Paradise Hotel* då en deltagare hade sagt ”jag är snäll nu, men sen ska jag sticka kniven i ryggen och vrida om”. Varpå barnen kom till skolan dagen efter och trodde att deltagaren skulle mörda någon annan person i programmet.

Dokusåpor i allmänhet är inget som denna pedagog ser då han anser att det är ”förkastligt”. Vidare menar han att kroppsfixeringen och språkbruket i denna typ av TV-program inte är något han vill ”slösa” sin tid på. När det gäller språkbruket tycker pedagogen att deltagarna i dokusåpor ofta ”inte ens kan prata i hela meningar”. Trots pedagogens personliga åsikter om dokusåpor har han vid vissa tillfällen ändå sett programmen i fråga. Detta eftersom han anser att han vill vara insatt i handlingarna ifall diskussioner skulle dyka upp. Pedagogen påpekar dock att han berättar för barnen vad han tycker om programmen.

7.4.3 Kvinnlig lärare, 1-7 Ma/NO

Klassen som denna pedagog undervisar i för tillfället befinner sig i skolår tre och hon anser denna vara väldigt omedveten om dokusåpans värld. De är som hon beskriver det ”som barn ska vara, ute och leker och är omedvetna”. Däremot har dokusåpor diskuterats betydligt mer i andra klasser hon varit verksam i.

Ett exempel på en dokusåpa hon stött på i möten med barn är Kanal 5:s *Big Brother*. Dock har barnen inte tagit upp programmet med pedagogen, utan istället pratat med varandra på rasterna. Som pedagogen uttrycker ”det är mycket hysch hysch, dom ville inte att jag skulle höra”. Vid ett flertal tillfällen råkade pedagogen ändå höra barnens diskussioner och frågade då vad de pratade om. Detta resulterade i fniss varpå de berättade vad de pratat om. Utan att berätta för oss vad barnen pratade om kommenterar pedagogen med ”ibland undrar man hur dom vet allt?”. I sådana här situationer pratade pedagogen med de inblandade barnen, men diskuterade inte med resterande av klassen.

Pedagogen menar att det inte är nödvändigt att diskutera enskilda TV-program, men att ”det är viktigt att barnen ska kunna se med kritiska ögon på TV och tidningar”. Exempel på vad man kan prata om är vad som är rätt respektive fel. Pedagogen anser att det är grundläggande att kontrollera om något av det som barnen ser bör diskuteras, ”annars är det onödigt”. Om programmen ses är det viktigt att ”inte göra hysch hysch av det utan att vara öppen”.

Ett undervisningsinslag som kan komma till pass kring dokusåpor är värderingsövningar. Pedagogen berättar att barnen då måste ta ställning för det de tycker och vad som är rätt och fel. Hon anser att man även kan ta tillfället i akt att diskutera kring kroppsfixering. Detta finner hon viktigt då hon mött barn som i tidig ålder tänker på hur de ser ut och vad de äter.

När vi frågar pedagogen om vad hon själv anser om fenomenet dokusåpor svarar hon ”spontant tycker jag det är skit. Barn borde inte veta något om det”. För sin egen del vill hon lära sig någonting av de TV-program hon ser och tycker därför inte dokusåpor är intressanta. Ett program som hon däremot ser på själv är TV3:s *Expedition Robinson* då hon tycker att ”gruppdynamiken, det psykologiska och vilka som tar ledarroller är intressant”. Hon tillägger ”jag är intresserad av psykologi”. Två andra TV-program pedagogen sett vid något tillfälle är TV4:s *Idol 2005* och TV3:s *Floorfiller*.

7.5 Analys av barn- och pedagogintervjuer

7.5.1 TV-programmen *Idol 2005* och *Lost*

Vi har under intervjuerna med barnen uppmärksammat att de ser på TV4:s *Idol 2005*. Något som flertalet av de intervjuade tog upp var juryns beteende mot de som sökte till programmets tävling. De poängterade att juryn dock blev snällare mot slutet av programserien. Det var alltså i synnerhet i programmets början som de framstod som ”elaka”. I och med detta ansåg flertalet av barnen att programmet i fråga blev bättre längre fram under programmets gång. Dock var det någon som hade en åsikt om att juryns synpunkter var bra i vissa fall, exempelvis då en del deltagare sjöng mindre lämpliga sånger eller betedde sig illa. Något som vi även märkte var att *Idol 2005* var något som diskuterades i klassen, då framförallt vem som skulle åka ut. Vi anser att barnen kunde förklara programmen väldigt ingående och verkar ha förstått innehållet av ”musiktävlingsprogrammet” *Idol 2005*.

Ett annat program som de flesta av barnen vi intervjuade såg och som diskuterades i klassen var TV4:s *Lost*. Även detta TV-program kunde barnen utan problem beskriva handlingen på. De hade alltså klart för sig om programmets innehåll. Vissa av barnen tyckte att programmet var en aning otäckt, men såg det i alla fall. Kan deras intresse för TV-programmet bero på att det är statushöjande att se? (jfr. Evenshaug & Hallen, 2001 & Werner, 1996).

7.5.2 Olika människor – olika uppfattningar

Enligt Rönnberg (1997) upplever barn och vuxna inte samma sak i ett TV-program, trots att det är exakt samma program de tittar på. Evenshaug och Hallen (2001) menar dock att det inte bara skiljer mellan barn och vuxna utan även mellan olika individer. Detta alltså oavsett ålder. Vi tycker att Evenshaug och Hallen (2001) har rätt i sitt påstående eftersom alla människor har olika förförståelse. Detta bidrar till att människor ser TV-program på olika sätt, vilket kan ses i våra intervjuer. Exempel på detta är TV-programmet *Lost* som vissa barn tycker är obehagligt, medan andra inte tycker det. Ett annat exempel är TV4:s *Paradise Hotel* där några av de intervjuade barnen ansåg programmet vara bra och andra inte.

7.5.3 Sociala aspekter

I likhet med tidigare undersökningar (jfr. Werner, 1996) visar vår uppsats att många av barnen tillbringar tid framför TV:n tillsammans med någon. Det kan exempelvis vara föräldrar eller syskon. Det förekommer också diskussioner mellan barnen i klassen angående en del program. I ett fall kommunicerade en av pojkarna sina TV-upplevelser med en kompis som inte går i klassen via telefon. Att TV är ett socialt inslag i barnens vardag tycker vi att vår undersökning visar, då många av barnen tittar på TV tillsammans med andra och även för diskussioner kring TV-programmen med både sina kamrater och lärare. Att TV är ett socialt inslag finner vi stöd för i Werner (1996), då hon anser att det är bra för den sociala utvecklingen och bidrar till gemenskap inom familjen att samlas framför TV:n. Vi tror även att det påverkar den sociala utvecklingen att diskutera tillsammans med sina vänner, då vi anser att samtal och diskussioner gynnar den sociala utvecklingen. Oavsett vem man pratar med.

Enligt Evenshaug och Hallen (2001) ser ibland barn på vissa TV-program för att dessa anses ha högre status än andra. Detta gäller i synnerhet de som går sent på kvällen, vilket i vår studie visar sig vara pojkar (se diagram 1 s.30). I studien märks även att TV-program som exempelvis Sveriges Televisions *Bolibompa* anses vara ”pinsamma”. Detta då en flicka nämnde att hon ibland ”råkar” se programmet i fråga.

7.5.4 Yttre påverkan

När det gäller *Paradise Hotel* så har detta program någon gång setts av majoriteten av de intervjuade barnen. Åsikterna var blandade. En del tyckte att programmet var roligt och bra, medan andra tyckte det var befängt. Något vi märkte var att de även kunde berätta om tidigare säsonger av *Paradise Hotel*. Detta eftersom en del då följt programmet. Anledningen till att de inte följer det lika mycket denna säsong kan vara programmets sändningstid. Hade TV-programmet sänts tidigare på kvällen, trodde något av barnen och även vi, att fler barn hade sett och följt programmet. Intressant är att några av pojkarna sa att de inte såg TV-programmet, men ändå kunde de detaljrikt beskriva programmets handling. Detta visar att de inte ville erkänna att de sett TV-programmet (jfr. Edin, 2005). Vår tanke kring detta är att barnen möjligtvis har blivit påverkade av deras lärares åsikter angående programmen *Paradise Hotel* och *Lost* som sänds av TV4. Pedagogen som är verksam i klassen följer TV-programmet *Lost* privat och för diskussioner kring detta med klassens elever. Däremot tycker pedagogen att

Paradise Hotel är förkastligt och har uttryckligen sagt till barnen att de inte borde se sådana program. Med detta tror vi att pedagogen kan ha påverkat barnens åsikter kring dessa program. Enligt Cameron (2004) vill barn vara sin lärare till lags genom att utföra det som deras lärare anser vara det rätta. I detta fall tror vi att det kan vara så att eleverna i fråga undanhåller att de ser program som *Paradise Hotel*. Precis som pedagogen anser vi att man alltid måste vara medveten om att man verkar som en förebild för sina elever. Dock kan det vara ”farligt” att påverka sina elever allt för mycket i vissa avseenden. I detta fall visade det sig att eleverna inte ville erkänna att de tittade på TV-programmet *Paradise Hotel*. Detta tror vi kan leda till att barn går och bär på sina TV-upplevelser själva utan att diskutera med någon vuxen. Det kan också vara så att barnen istället för att diskutera med en vuxen person pratar sinsemellan och på så sätt bearbetar sina TV-upplevelser.

7.5.5 Sport – enbart för pojkar?

Enligt den litteratur vi läst tittar pojkar mer på sportprogram och flickor mer på program som behandlar känslor och relationer. Två av de pojkar vi intervjuade tog självmant upp att de ser på program som innehåller sport, vilket verkade ta upp mycket av deras tid. Enligt Werner (1996) stämmer det att pojkars tid upptas mer av sport. Flickorna däremot berättade inte att de såg på sportprogram.

7.5.6 För tidig vuxenvärld?

Alla tre pedagoger vi har intervjuat säger att deras elever har varit eller är i kontakt med dokusåpor. Detta beroende på vilket skolår klassen befunnit sig i. Oberoende av varandra berättar pedagogerna vilka dokusåpor som ses i de olika klasserna. Den kvinnliga 1-7 läraren i Ma/NO har just för tillfället en klass som, enligt henne, inte ser några dokusåpor. Hon förklarar dem som att de är som de ska vara när de är barn, alltså inte bli influerade av vuxenvärlden för tidigt. Detta stämmer överens med Werners (1996) teori då hon menar att barn ofta får en för tidig inblick i de vuxnas liv, vilket vi tror att dokusåpor kan bidra till. Vi anser därför att det är viktigt att samtala med barnen angående deras TV- och dokusåpaupplevelser. För att kunna föra diskussioner kring detta ämne tillsammans med barn är det, enligt oss, viktigt att ha en öppen relation där inga tankar och funderingar anses vara dumma (jfr. Skolverket, 2001).

7.5.7 Diskussioner och arbetssätt

I de klasser 1-7 läraren i Ma/NO verkat där eleverna sett dokusåpor har samtal om dessa skett mer i det dolda. Diskussioner om TV-programmen utspelade sig enbart barnen emellan, pedagogen var alltså inte delaktig. De få gångerna pedagogen var med i samtalen var då hon avslöjade barnen då de försökte prata i smyg. Vid dessa tillfällen talade hon bara med de berörda barnen och inte med resterande grupp. Pedagogen tycker personligen att dokusåpor är dåliga och inga program som intresserar henne, förutom TV3:s *Expedition Robinson*. Det ser hon på grund av att hon tycker gruppdynamik och psykologi är spännande (jfr. Nordlund, 2001).

När det gäller den kvinnliga fritidspedagogen berättar hon att hon själv inte är delaktig i barnens diskussioner, däremot anser denna pedagog precis som den kvinnliga 1-7 läraren att barnen diskuterar de dokusåpor de ser sinsemellan (jfr. Werner, 1996). Pedagogen tror att media behandlas mer i skolan än på fritids. Personligen tycker denna pedagog att vissa program är okej, medan andra är svåra att förstå sig på. Pedagogen tror inte att barnen förstår sig på den konstlade situation som en dokusåpa innebär. Detta håller inte den manliga 1-7 läraren i Sv/SO med om. Han tror att barnen förstår de fiktiva inslagen i en dokusåpa.

Den manliga 1-7 läraren i Sv/SO upplever att barn ofta vill prata om det de sett på TV (jfr. Werner, 1996). För att kunna vara med i diskussionerna tittar därför denna pedagog på de TV-program han märker att hans elever kommer i kontakt med, trots att han själv tycker de är förkastliga. Oberoende av sina egna åsikter anser pedagogen att man kan dra nytta av dokusåpor i undervisningen (jfr. Lannvik Duregård, 2004). Han anser att man i skolan kan arbeta både aktivt och spontant. Då bland annat med utseendefixeringen som förekommer i denna form av TV-program, enligt pedagogen. Pedagogen tar även upp rollspel som ett möjligt arbetssätt. Då man kan arbeta kring hur man ska bete sig mot varandra. Ungefär samma idé har den kvinnliga 1-7 läraren då hon gav som förslag att arbeta med värderingsövningar kring dokusåpor. Inom dessa övningar får barnen ta ställning till vad som är rätt och vad som är fel, enligt pedagogen. Enligt Skolverket (2001) ska skolan genomsyras av värdegrunden. Vilket pedagogerna var medvetna om, då de anser att man kan arbeta med elevernas värderingar och beteende etcetera. Det verkar som om en gemensam nämnare för arbete kring dokusåpor är etik och moral.

8 Diskussion

I detta kapitel kommer vi först att delge läsarna de tankar som väckts hos oss under arbetets gång. Vi kommer sedan att skriva om hur vi själva vill agera ifall vi under vår kommande yrkesroll som pedagoger möter elever med erfarenheter av TV-program de inte riktigt förstått eller av någon annan anledning behöver bearbeta. Sist i detta kapitel kommer vi att reflektera över hur vi tycker arbetet gått.

8.1 Tankar kring vårt ämne

En aspekt som vi tycker är väldigt viktig är den att media finns runt omkring oss hela tiden och går därför inte att ignorera. Barn får intryck från medier då bland annat från TV, men även från exempelvis Internet. De flesta av dokusåporna vi nämnt har egna hemsidor på Internet där vem som helst kan läsa om programmet och se kortare frekvenser. Barn kan alltså få vetskap om ett TV-program utan att se det på TV. Denna möjlighet till att få information om ett TV-program pågår dygnet runt och programmets sändningstid på TV har inte någon större betydelse. Vill ett barn se ett visst program kan han/hon utan några större problem få inblick i det utan TV:s inblandning.

Löpsedlar är ett annat sätt för media att uttrycka sig. Kanske kan det till och med vara så att barn får någon av sina första läsoplevelser från en löpsedel, eftersom barn när de precis börjat lära sig läsa läser överallt. Med detta menar vi att våra framtida skolelever kommer att uppleva sådant som de kanske inte förstår och därför måste vi finnas där som en stöttande vuxen.

Många TV-program är av sådan natur att de är gjorda av och för vuxna. Detta medför, enligt oss, att barn får en för tidig upplevelse av de vuxnas värld som de kanske inte kan hantera utan en vuxens stöd. Vi anser att dokusåpor kan vara ett exempel på detta, eftersom dessa program innehåller inslag av exempelvis sex och alkohol som barnen förmodligen inte kan relatera till sina egna liv. Att exempelvis titta på barnprogram anses som barnsligt och ska hemlighållas, medan andra program anses ”tuffare” att se på. Bland dessa TV-program kan dokusåpor vara en genre. Detta har vi märkt då många barn använder sig av TV som en statussymbol.

Vi som blivande pedagoger måste inse att vi inte, i någon större utsträckning, kan påverka barnen i deras hemmiljö. Det som försiggår där är föräldrarnas ansvar. Som pedagog är det viktigt att se var gränsen går för att bli för involverad och ”trampa någon på tårna”. Kanske kan det anses inkorrekt att som lärare lägga sig i vilka TV-program som ska ses i hemmiljön? Vi anser att det är viktigt att vara införstådd med att både föräldrarna och vi själva som pedagoger alltid vill barnens bästa och att arbeta tillsammans mot detta och inte motarbeta varandra. Därför tycker vi det är avgörande för varje barns utveckling att det finns ett bra samarbete mellan hem och skola.

8.2 Tankar om hur vi vill möta barns TV-upplevelser

Vi som pedagoger måste arbeta för att uppfylla målen som uttryckligen står i *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Här står det, som vi tidigare nämnt, att medieundervisning ska äga rum i skolan. Hur ska då detta gå till enligt oss? Vi anser att man som pedagog bör engagera sig i de TV-program ens elever ser på. Detta innebär inte att man måste följa varje program fullt ut, men att det är bra om man är medveten om handlingen i stort och veta vad programmet innebär. Denna kunskap om de olika TV-programmen gör det lättare för oss som pedagoger att diskutera med barnen om upplevelser och eventuella missförstånd. Vi vill båda vara pedagoger som tar tag i tänkbara problem istället för att ”sopa dem under mattan”. Detta eftersom vi anser oss vara blivande förebilder för många barn.

Vi anser att barnen har mycket med sig redan från den första dagen då de kommer till skolan. Vi tycker det är viktigt att ha i åtanke att lärande sker överallt, inte bara i skolbänken. Som pedagog är det av betydelse att ta tillvara på dessa kunskaper och barnens förförståelse.

Vi tycker att just dokusåpor är ett utmärkt tillfälle att arbeta kring frågor gällande etik och moral, då vi finner stöd för detta i *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* och då framförallt i värdegrunden.

8.3 Tankar angående arbetet

När vi nu ser tillbaka på det gångna arbetet med vårt examensarbete känner vi oss nöjda med resultatet. Vi tycker att processen varit lärorik och intressant, både när det gäller

litteraturstudier och insamling av data. Diskussioner, oss författare emellan och med vår handledare, har även de varit mycket givande.

Det som kan ha påverkat undersökningen negativt är den begränsade tid vi haft till vårt förfogande. Tidsbegränsningen påverkade vår datainsamling då vi gärna hade genomfört fler intervjuer för att få en bredare bild av resultatet. Förmodligen hade vi upptäckt fler intressanta aspekter än de vi funnit under arbetes gång.

Vi känner att vi i hög grad kommer ha nytta av vårt ämnesval i vår kommande yrkesroll som pedagoger. Vårt examensarbete har bidragit till att vi författare tillägnat oss kunskap och större förståelse för våra kommande elevers medievanor. Om dokusåpor blir nästa generations *Bolibompa* känner vi oss som blivande pedagoger redo för denna utmaning.

Referenser

- Barnombudsmannen (2001). *Upp till 18 fakta om barn och ungdom*. Örebro: Statistiska Centralbyrån.
- Barnombudsmannen (2004). *Upp till 18 fakta om barn och ungdom*. Örebro: Statistiska Centralbyrån.
- Cameron, Lynne (2004). *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Edin, Anna (2005). *Verklig underhållning Dokusåpor, publik, kritik*. Stockholm: Sellin & Partner Bok och Idé AB.
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001). *Barn och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Fettich, Hedwig (2003). *Barnet mellan sex och tolv år framför TV-n*. Malmö: Lärarutbildningen, examensarbete.
- Gustafsson, Inga, Filipson, Leni & Eckert, Gisela (1996). *TV- bundsförvant eller fiende? Om barn, föräldrar och TV- tittande*. Stockholm: Regeringskansliets offsetcentral.
- Hansson, Christel & Wiberg, Anette (2003). *Barns TV-tittande och Pedagogers förhållningssätt*. Malmö: Lärarutbildningen, examensarbete.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala AB.
- Krantz, Johan & Persson, Pelle (2001). *Sex, godis & mobiltelefoner- pedagogik underifrån*. Lund: Moped.
- Lannvik Duregård, Maria (2004). Mer tv åt lärarna! *Lärarnas tidning*, 15 (nummer två), s. 23-24.
- Lannvik Duregård, Maria & Dzedina, Annika (2004). Medier en ingång till värdegrunden. *Lärarnas tidning*, 15 (nummer 18), s.36.
- Lindgren, Karin (2005). Bubbla om såpa – halka in på värderingar. *Skolvärlden*, (nummer 18), s.15.
- Lindgren, Simon (2002). *Modernitetens markörer ungdomsbilder i tid och rum*. Umeå: Sociologiska institutionen Umeå universitet.

- Nordlund, Jan-Erik (2001). *Samtal om såpa- vad tycker tittarna om såpa och dokusåpa*.
Karlstad: Karlstad University Studies.
- Olson, Kristin & Boreson, Cecilia (2004). *Medieresor Om medier för pedagoger*.
Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund:
Studentlitteratur.
- Rönberg, Margareta (1997). *Tv är bra för barn*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Skolverket (1995). *Överenskommet! Fyra internationella överenskommelser som ligger
till grund för de nya läroplanerna*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2001). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och
fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Skolverket och CE Fritzes AB.
- Sparrman, Anna (2002). *Visuell kultur i barns vardagsliv- bilder, medier och praktiker*.
Linköping: Filosofiska fakulteten Linköpings universitet.
- Statistiska Centralbyrån (2005-11-17). tillgänglig på <http://www.scb.se>
- Trost, Jan (1994). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- von Feilitzen, Cecilia, Filipson, Leni & Schyller, Ingela (1977). *Blunda inte för barnens
tittande Om barn, TV och radio nu och i framtiden*. Stockholm: Sveriges radios
förlag.
- von Feilitzen, Cecilia m.fl. (2004). *Young people, soap operas and reality TV*.
Göteborg: Göteborg universitet.
- Werner, Anita (1996). *Barn i TV-åldern Vad vet vi om mediernas inflytande?*. Lund:
Studentlitteratur.

Frågor om ditt TV-tittande

1. Namn: _____

2. Ålder: _____

3. När går du och lägger dig på kvällen? _____

4. Hur ofta tittar du på TV? (ringa in ett alternativ)

Varje dag Någon gång i veckan Mindre än en gång i veckan

Annat: _____

5. När på dagen tittar du på TV? (ringa in ett eller flera alternativ)

På morgonen Efter skolan På kvällen

Annat: _____

6. Hur länge brukar du titta på TV? (ringa in ett alternativ)

Ungefär 5 timmar Ungefär 3 timmar Ungefär 1 timme

Annat: _____

7. Var tittar du på TV? (ringa in ett eller flera alternativ)

På mitt eget rum I familjens gemensamma TV-rum

Annat: _____

8. Vem tittar du med? (ringa in ett eller flera alternativ)

Mamma/pappa syskon kompisar själv

Annat: _____

9. Vilka TV-program ser du på?

10. Har du sett något/några av följande TV-program? (ringa in ett eller flera alternativ)

Expedition Robinsson

Big Brother

Idol 2005

Top Model Sverige

Paradise Hotel

Fame Factory

Farmen

Extreme makeover

Intervju – barn

Att ta upp:

- Vilka TV-program ses (utifrån svar diskutera handling, personer)?
- Vad programmen går ut på?
- Vad personen tänker/tycker om programmen?
- Vem personen tittar med?
- Var personen tittar?
- Hur mycket och när tittar personen?
- Sovtid?
- Övrigt?

Intervju – pedagoger

Att ta upp:

- Elevers eventuella kontakt med dokusåpor. I så fall vilka?
- Diskuteras programmen på rast, lektioner...?
- Bör ämnet ta plats i skolan? Jobba aktivt eller spontant?
- Ideér om hur man kan jobba?
- Kan dokusåpor ses som en tillgång eller ett hinder i verksamheten?
- Tittar personen själv på dokusåpor?
- Vad anser personen själv om dokusåpor?